

บทที่ 3

ลักษณะทั่วไปบริเวณลุ่มน้ำแม่กลอง

1. ลักษณะกายภาพ

1.1 ที่ตั้ง บริเวณลุ่มน้ำแม่กลองตั้งอยู่ทางภาคตะวันตกของประเทศไทย ระหว่างเส้นรุ้งที่ $98^{\circ} 25'$ เหนือ ถึง $100^{\circ} 51'$ เหนือ และเส้นแวงที่ $12^{\circ} 48'$ ตะวันออก ถึง $15^{\circ} 37'$ ตะวันออก มีพื้นที่ประมาณ 39,754 ตารางกิโลเมตรหรือประมาณ 24,846,696 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 7.73 ของพื้นที่ของประเทศ หรือร้อยละ 86.19 ของพื้นที่บริเวณภาคตะวันตก บริเวณลุ่มน้ำแม่กลอง ตั้งอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร ประมาณ 30 กิโลเมตร โดยตั้งอยู่ในเขตอิทธิพลชั้นนอกของกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วยพื้นที่ในภาคตะวันตก 7 จังหวัด คือ จังหวัดกาญจนบุรี สุพรรณบุรี ราชบุรี นครปฐม สมุทรสงคราม สมุทรสาคร และเพชรบุรี แบ่งเขตการปกครองเป็น 47 อำเภอ (แผนที่ 1) มีอาณาเขตติดต่อกับนี้

ทิศเหนือ ติดกับจังหวัดตาก อุทัยธานีและชัยนาท

ทิศตะวันตก ติดกับ สหภาพพม่า

ทิศตะวันออก ติดกับจังหวัด สิงห์บุรี อ่างทอง อุทัยฯ และนนทบุรี

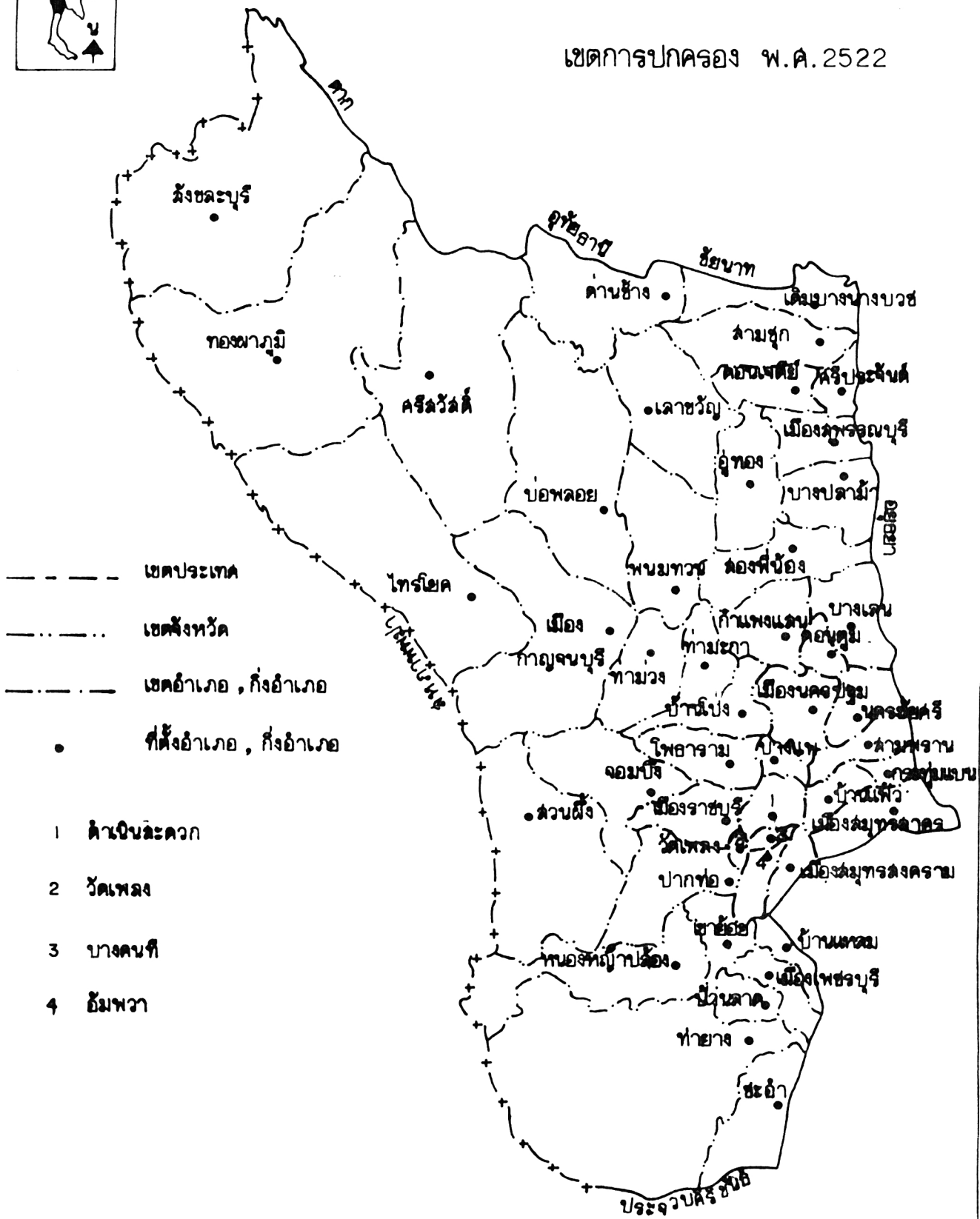
ทิศใต้ ติดกับจังหวัด ประจวบคีรีขันธ์ และ อ่าวไทย

1.2 ลักษณะภูมิประเทศ บริเวณลุ่มน้ำแม่กลองแบ่งลักษณะภูมิประเทศ เป็น 2 เขตใหญ่ (แผนที่ 2, 3) คือ

1.2.1 บริเวณลุ่มน้ำภาคกลาง เป็นบริเวณที่อยู่ทางด้านตะวันออกของลุ่มน้ำแม่กลอง มีลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไป เป็นที่ราบที่เกิดจากแม่น้ำน้ำ

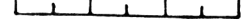

เขตการปกครอง พ.ศ.2522

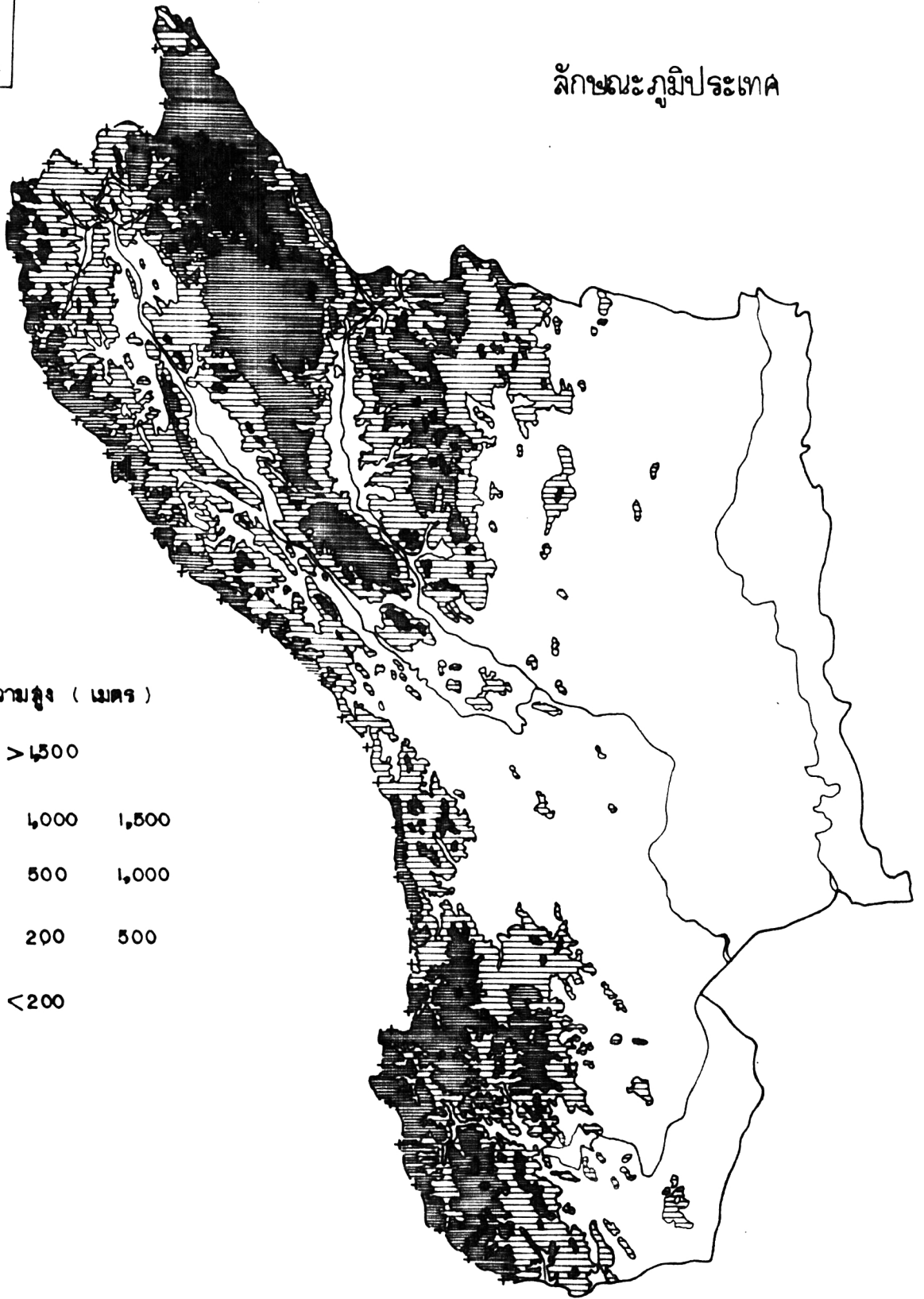
ที่มา : สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์ประยุกต์แห่งประเทศไทย

15 0 15 30 กม.

แผนที่ 2

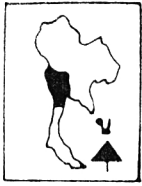
ลักษณะภูมิประเทศ

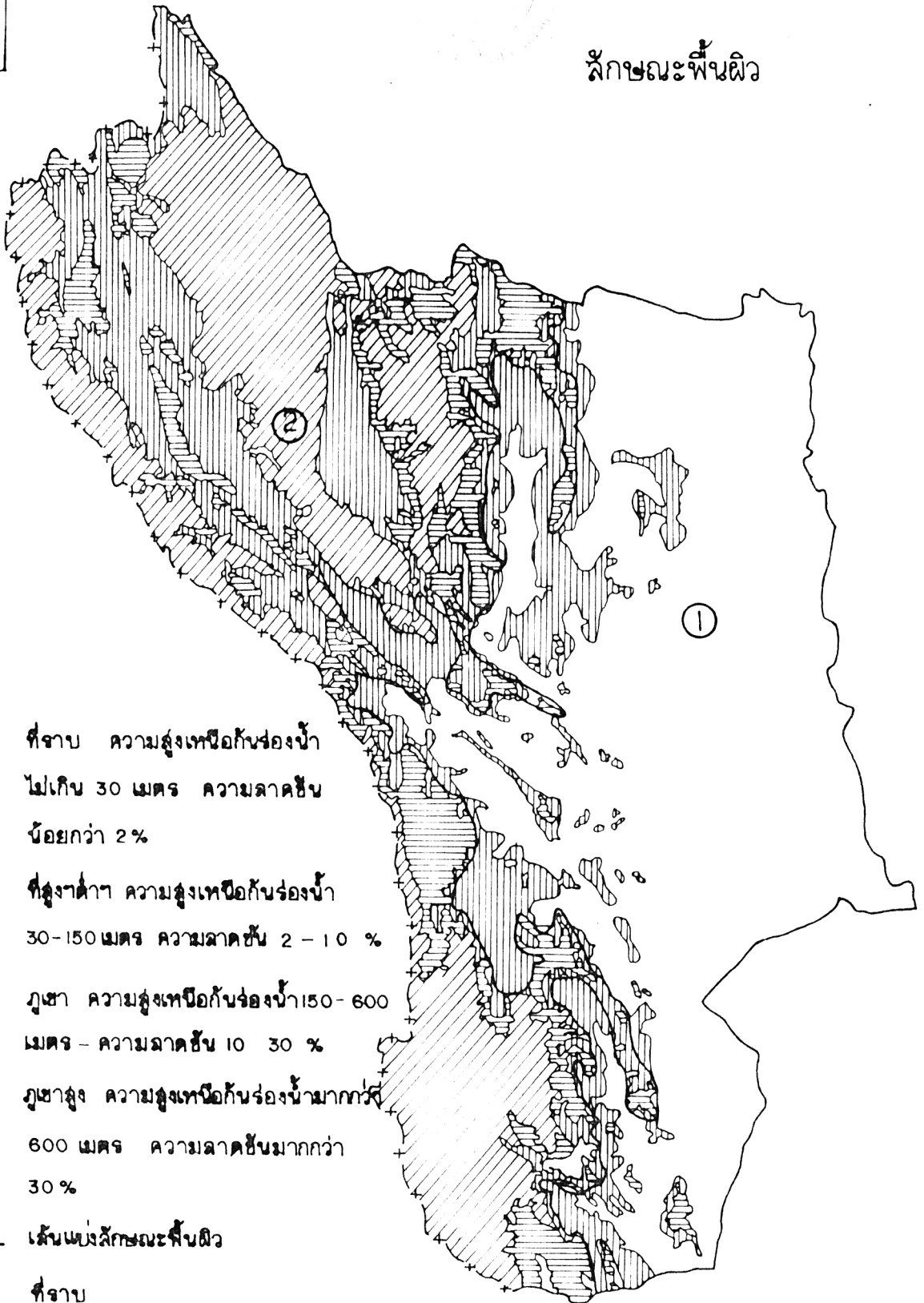
ระดับความสูง (เมตร)

- > 1,500
- 1,000 - 1,500
- 500 - 1,000
- 200 - 500
- < 200

ที่มา : สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์ประยุกต์แห่งประเทศไทย

ลักษณะพื้นผิว

- ที่ราบ ความสูงเหนือก้นร่องน้ำ ไม่เกิน 30 เมตร ความลาดชัน น้อยกว่า 2%
- ที่สูงต่ำ ความสูงเหนือก้นร่องน้ำ 30-150 เมตร ความลาดชัน 2 - 10 %
- ภูเขา ความสูงเหนือก้นร่องน้ำ 150-600 เมตร - ความลาดชัน 10 30 %
- ภูเขาสูง ความสูงเหนือก้นร่องน้ำมากกว่า 600 เมตร ความลาดชันมากกว่า 30 %
- เส้นแบ่งลักษณะพื้นผิว
- ① ที่ราบ
- ② ที่สูง

ที่มา : สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์ประยุกต์แห่งประเทศไทย

ตะกอนมาทับถมกันเป็นเวลานานจนกลายเป็นที่ราบลุ่มน้ำ ครอบคลุมพื้นที่ในจังหวัดสุพรรณบุรี นครปฐม สมุทรสงคราม สมุทรสาคร และพื้นที่บางส่วนของจังหวัดกาญจนบุรี ราชบุรี และเพชรบุรี ลักษณะพื้นผิวของบริเวณที่ราบลุ่มน้ำจะประกอบด้วยที่ราบที่มีความสูงเหนือก้นร่องน้ำไม่เกิน 30 เมตร ความลาดชันน้อยกว่าร้อยละ 2 เป็นส่วนใหญ่ และบริเวณที่สูง ๆ ต่ำ ๆ มีความสูงเหนือก้นร่องน้ำ 30-150 เมตร ความลาดชันร้อยละ 2-10 บริเวณริมขอบของที่ราบลุ่มมีแม่น้ำสายสำคัญที่ไหลผ่านบริเวณที่ราบลุ่มน้ำภาคกลาง ได้แก่ แม่น้ำแม่กลองไหลผ่านจังหวัด กาญจนบุรี ราชบุรี และลงสู่อ่าวไทยที่จังหวัดสมุทรสงคราม แม่น้ำท่าจีนไหลผ่านจังหวัดสุพรรณบุรี นครปฐม และลงสู่อ่าวไทยที่จังหวัดสมุทรสาคร และแม่น้ำเพชรบุรีซึ่งไหลลงสู่อ่าวไทย

1.2.2 บริเวณที่สูงและภูเขาภาคตะวันตก เป็นบริเวณที่อยู่ทางคานตะวันตกของลุ่มน้ำแม่กลอง มีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่สูงและภูเขาสลับซับซ้อนเป็นแนวค่อเนื่องจากเหนือมาใต้ มีทิวเขาที่สำคัญ 2 แนว คือ ทิวเขาถนนธงชัยในจังหวัดกาญจนบุรี และทิวเขาตะนาวศรี ซึ่งค่อเนื่องจากทิวเขาถนนธงชัยในจังหวัดกาญจนบุรีลงมาจนถึงจังหวัดเพชรบุรีและจังหวัดต่าง ๆ ในภาคใต้ ลักษณะพื้นผิวของบริเวณที่สูงและภูเขาภาคตะวันตกโดยทั่วไป ส่วนใหญ่จะเป็นภูเขาที่มีความสูงเหนือก้นร่องน้ำมากกว่า 150 เมตร ความลาดชันมากกว่าร้อยละ 10 ขึ้นไป และบางบริเวณจะมีลักษณะพื้นผิวเป็นที่ราบหุบเขาสูง ๆ ต่ำ ๆ แทรกตัวอยู่ระหว่างภูเขาสูง จากลักษณะภูมิประเทศที่เป็นภูเขาและที่สูง ทำให้บริเวณคานตะวันตกของลุ่มน้ำแม่กลองเป็นต้นกำเนิดของแม่น้ำที่สำคัญหลายสายซึ่งไหลลงมาสู่อบริเวณที่ราบลุ่มน้ำภาคกลาง ได้แก่ แม่น้ำศรีสวัสดิ์ (แควใหญ่) และแม่น้ำไทรโยค (แควน้อย) ซึ่งไหลมารวมกันเป็นแม่น้ำแม่กลอง ที่อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี และแม่น้ำเพชรบุรี

1.3 สมรรถนะดินทางการเกษตร การศึกษาถึงสมรรถนะดินทางการเกษตรเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้การใช้ที่ดินในบริเวณต่าง ๆ เป็นไปได้อย่างถูกต้องเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการใช้ที่ดินทางคานการเกษตรกรรม การศึกษาถึงสมรรถนะดินเป็นสิ่งจำเป็นมาก เนื่องจากดินในบริเวณต่าง ๆ มีศักยภาพทางการผลิตต่างกัน ดินบางแห่งมีศักยภาพทางการผลิตสูง บางแห่งปานกลางและบางแห่งต่ำ ทั้งนี้เนื่องจาก

โครงสร้างของดินแต่ละบริเวณต่างกันจึงเกิดการไ้เปรียบและเสียเปรียบในพื้นที่แต่ละแห่ง สมรรถนะดินทางการเกษตรของบริเวณลุ่มน้ำแม่กลองแบ่งได้เป็น 3 ประเภทใหญ่ (แผนที่ 4) คือ

1.3.1 บริเวณสมรรถนะดินสูงและสูงปานกลาง ส่วนใหญ่เป็นบริเวณที่ราบลุ่มน้ำภาคกลางทางค้ำนตะวันออกของบริเวณลุ่มน้ำแม่กลองและบริเวณที่ราบสูง ๆ ท่ำ ๆ ทางตอนกลางและค้ำนตะวันตก ลักษณะดินเป็นดินเหนียวและดินร่วนซึ่งเกิดจากการทับถมของตะกอนน้ำพา (Alluvium Soils) จึงมีความอุดมสมบูรณ์มาก มีการระบายน้ำเลว เหมาะกับการปลูกข้าว พืชไร่ ผัก และผลไม้ มีพื้นที่ประมาณ 13,632.76 ตารางกิโลเมตร หรือร้อยละ 34.29 ของพื้นที่บริเวณลุ่มน้ำแม่กลอง ครอบคลุมพื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรี นครปฐม และพื้นที่บางส่วนของจังหวัดกาญจนบุรี ราชบุรี สมุทรสาคร สมุทรสงคราม และเพชรบุรี

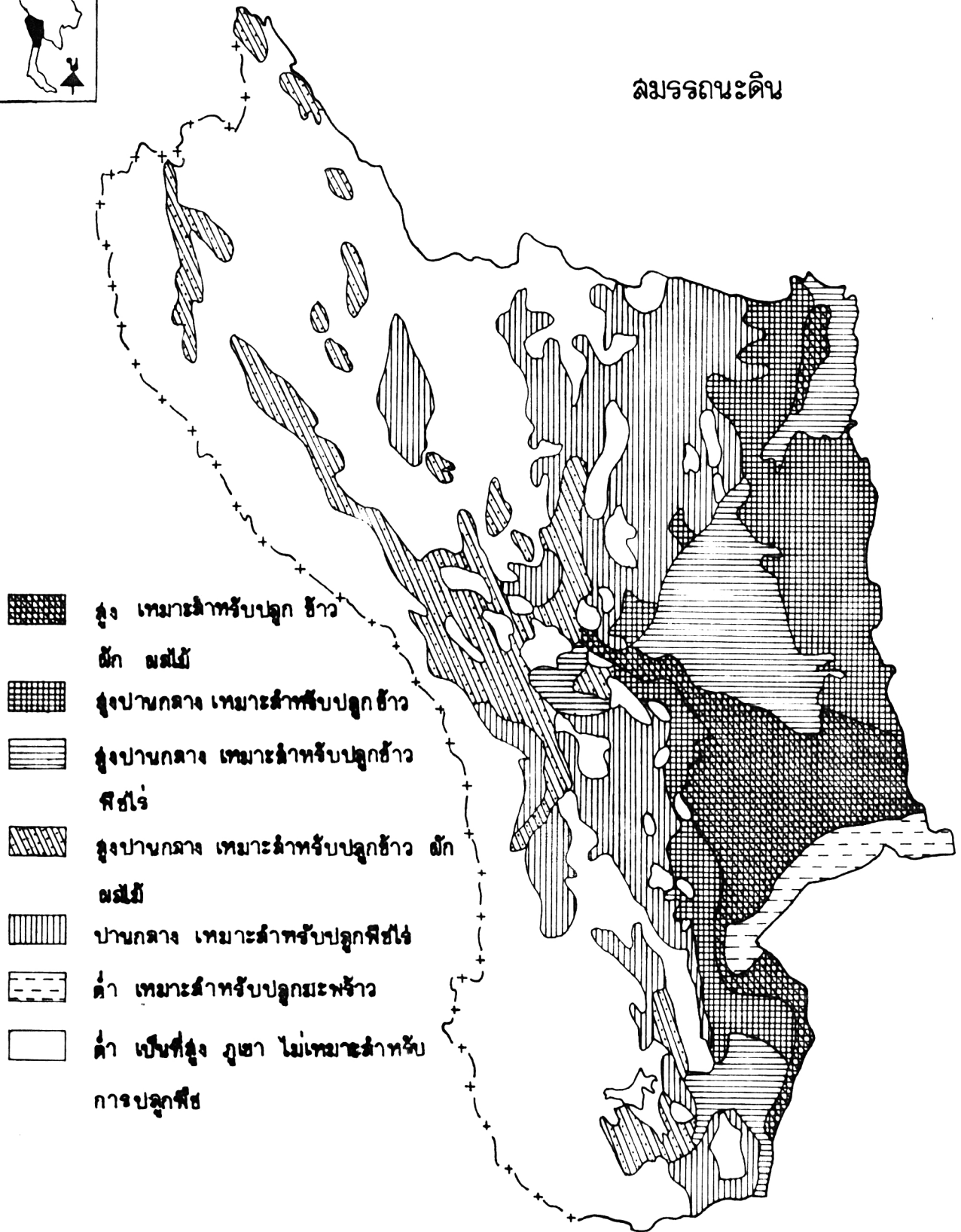
1.3.2 บริเวณสมรรถนะดินปานกลาง เป็นบริเวณที่อยู่ตอนกลางของบริเวณลุ่มน้ำแม่กลอง ลักษณะเป็นดินทรายปนดินเหนียวซึ่งเกิดจากการทับถมของตะกอนล้นน้ำเก่าและการพังทลายของที่ดินเก่า บริเวณภูเขา จึงมีความอุดมสมบูรณ์พอควร มีการระบายน้ำดี เหมาะกับการปลูกพืชไร่ มีพื้นที่ประมาณ 6,132.87 ตารางกิโลเมตร หรือร้อยละ 15.43 ของพื้นที่บริเวณลุ่มน้ำแม่กลอง ครอบคลุมพื้นที่ในจังหวัดกาญจนบุรี ราชบุรี และเพชรบุรี

1.3.3 บริเวณสมรรถนะดินต่ำ เป็นบริเวณที่อยู่ทางค้ำนตะวันตกของบริเวณลุ่มน้ำแม่กลองทั้งหมด ลักษณะดินเป็นดินภูเขาและมีดินแดงปนกันอยู่ ใต้แก่พื้นที่ในจังหวัด กาญจนบุรี ราชบุรี และเพชรบุรี กับบริเวณชายฝั่งทะเลในจังหวัดสมุทรสาคร และสมุทรสงคราม ซึ่งมีลักษณะเป็นดินเค็ม มีพื้นที่ประมาณ 19,989.08 ตารางกิโลเมตร หรือร้อยละ 50.28 ของพื้นที่บริเวณลุ่มน้ำแม่กลอง บริเวณนี้ไม่เหมาะกับการปลูกพืชชนิดต่าง ๆ พืชที่ขึ้นโดยทั่วไปส่วนมากจะเป็นป่าไม้และป่าชายเลน

1.4 การใช้ที่ดินทางการเกษตร ลักษณะการใช้ที่ดินบริเวณลุ่มน้ำแม่กลองส่วนใหญ่จะเป็นการใช้ที่ดินทางค้ำนตะวันออกของบริเวณลุ่มน้ำ เนื่องจากมีลักษณะ

ลุ่มระอณะดิน

- สูง เหมาะสำหรับการปลูก ข้าว
- ดึก ผลิตไม้
- สูงปานกลาง เหมาะสำหรับการปลูกข้าว
- สูงปานกลาง เหมาะสำหรับการปลูกข้าว
- คีชีไร่
- สูงปานกลาง เหมาะสำหรับการปลูกข้าว
- ดึก ผลิตไม้
- ปานกลาง เหมาะสำหรับการปลูกคีชีไร่
- ต่ำ เหมาะสำหรับการปลูกมะพร้าว
- ต่ำ เป็นที่สูง ภูเขา ไม่เหมาะสำหรับการปลูกคีชี

ภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่ม ดินมีความอุดมสมบูรณ์สูง เหมาะกับการเกษตรกรรม ตลอดจนมีเส้นทางคมนาคมสะดวก จึงเป็นปัจจัยสนับสนุนให้มีการใช้ที่ดินในค้ำนต่าง ๆ ทางค้ำนตะวันออกมากกว่าบริเวณค้ำนตะวันตก ซึ่งส่วนใหญ่ปลูกค้ำไปค้ำยป่าไม้ เพราะเป็นที่สูงและภูเขา

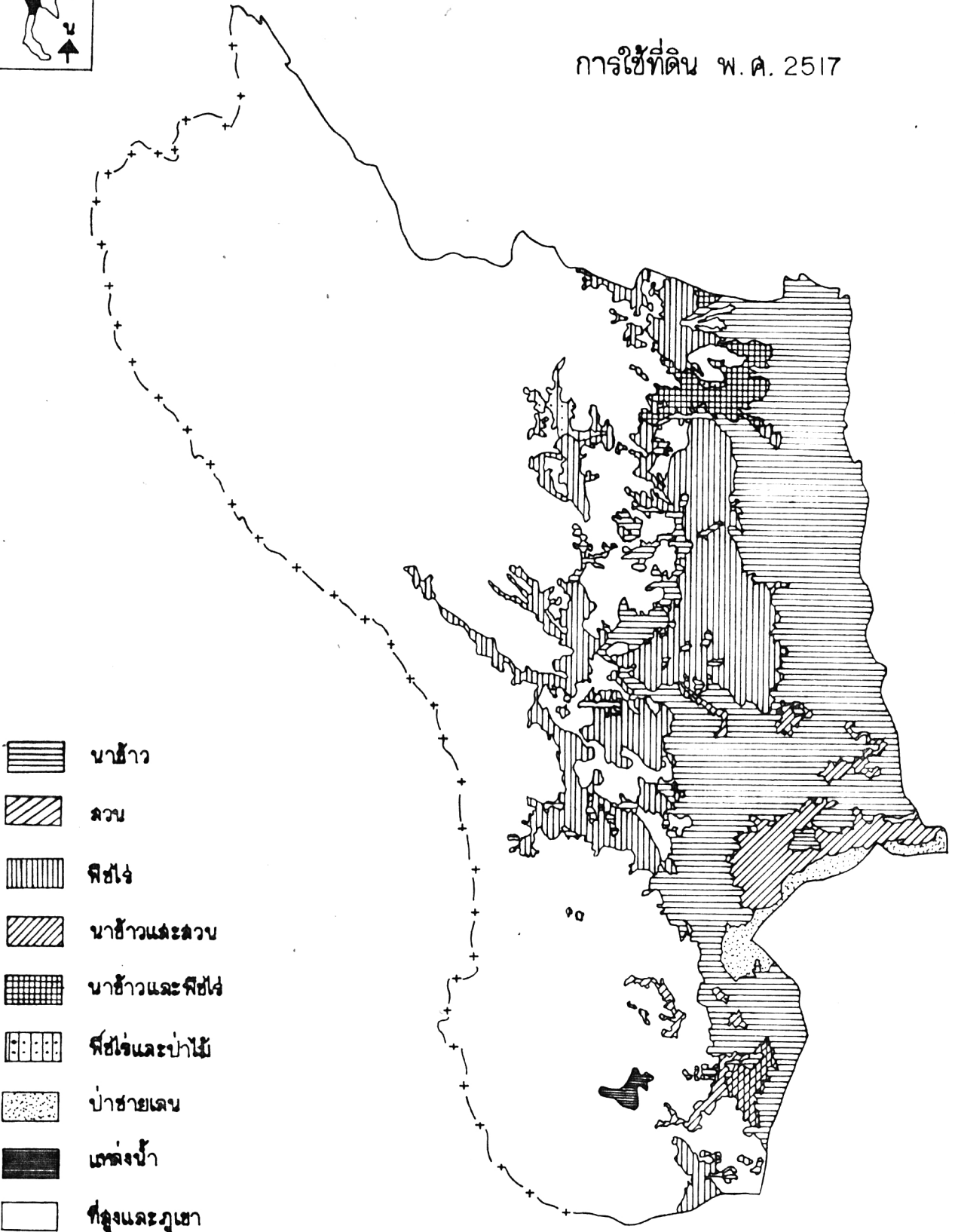
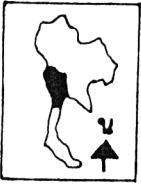
การใช้ที่ดินที่สำคัญบริเวณลุ่มน้ำแม่กลอง ไค้แก้ ทีนา พืชไร้ ไม้ยืนค้ำนป่าไม้ และพื้นที่อื่น ๆ 1 รูปแบบการใช้ที่ดินบริเวณลุ่มน้ำแม่กลอง พ.ศ. 2517 และ พ.ศ. 2521 มีลักษณะเหมือนกัน กล่าวคือ ทีนาและไม้ยืนค้ำนส่วนใหญ่จะอยู่ทางค้ำนตะวันออก ซึ่งเป็นที่ราบลุ่มน้ำที่เกิดจากการทับถมของตะกอนน้ำพา ดินมีลักษณะอุมน้ำ จึงเหมาะกับการปลูกข้าวและไม้ยืนค้ำน ไค้แก้ พื้นที่ในจังหวัด สุพรรณบุรี นครปฐม และบางส่วนของจังหวัดราชบุรี สมุทรสงคราม สมุทรสาคร และเพชรบุรี พืชไร้จะอยู่บริเวณตอนกลางของลุ่มน้ำซึ่งส่วนใหญ่เป็นดินเหนียวปนทราย ไม้อุมน้ำและบริเวณริมฝั่งแม่น้ำค้ำวน้อยและค้ำวใหญ่ทางค้ำนตะวันตก ไค้แก้ พื้นที่ในจังหวัด กาญจนบุรี ราชบุรี เพชรบุรี และบางส่วนของจังหวัดสุพรรณบุรี ส่วนป่าไม้จะอยู่บริเวณค้ำนตะวันตก ซึ่งเป็นที่สูงและภูเขา

การใช้ที่ดินใน พ.ศ. 2517 (แผนที่ 5, ตารางที่ 1,2) มีสัดส่วนการใช้พื้นที่เป็นป่าไม้มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 61.98 ของบริเวณลุ่มน้ำ จังหวัดที่มีพื้นที่ป่าไม้มากที่สุดคือ จังหวัดกาญจนบุรี ร้อยละ 65.11 รองลงมาคือจังหวัดเพชรบุรี และราชบุรี พื้นที่นาร้อยละ 20.43 จังหวัดสุพรรณบุรีจะมีพื้นที่นามากที่สุด คือ ร้อยละ 31.48 รองลงมาคือ จังหวัด นครปฐม ราชบุรี และกาญจนบุรี พืชไร้ร้อยละ 11.39 จังหวัดกาญจนบุรีจะมีพื้นที่ปลูกพืชไร้มากที่สุดคือ ร้อยละ 45.59 รองลงมาคือจังหวัดสุพรรณบุรี และราชบุรี ไม้ยืนค้ำนร้อยละ 3.13 จังหวัดราชบุรีจะมีพื้นที่ปลูกไม้ยืนค้ำนมากที่สุด คือ ร้อยละ 25.78 รองลงมาคือจังหวัด สมุทรสาครและเพชรบุรี พื้นที่อื่น ๆ ร้อยละ

1พื้นที่อื่น ๆ หมายถึงบริเวณที่เป็นเขตกุ่มชน อุคสาหรรม การค้ำา เหมืองแร่ หุ่น้ำเลีย้งสัคว์ ถนน เขื่อน แหล่งน้ำ นาเกลือ บ่อปลา กุง ที่ลุ่มและที่ว่างเปล่า

การใช้ที่ดิน พ.ศ. 2517

15 0 15 30 กม.

- นาข้าว
- สวน
- พืชไร่
- นาข้าวและสวน
- นาข้าวและพืชไร่
- พืชไร่และป่าไม้
- ป่าชายเลน
- แหล่งน้ำ
- ที่สูงและภูเขา

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน

3.07 จังหวัดที่มีพื้นที่อื่น ๆ มากที่สุด คือ จังหวัดสุพรรณบุรีร้อยละ 22.00 รองลงมา คือ จังหวัดราชบุรีและเพชรบุรี

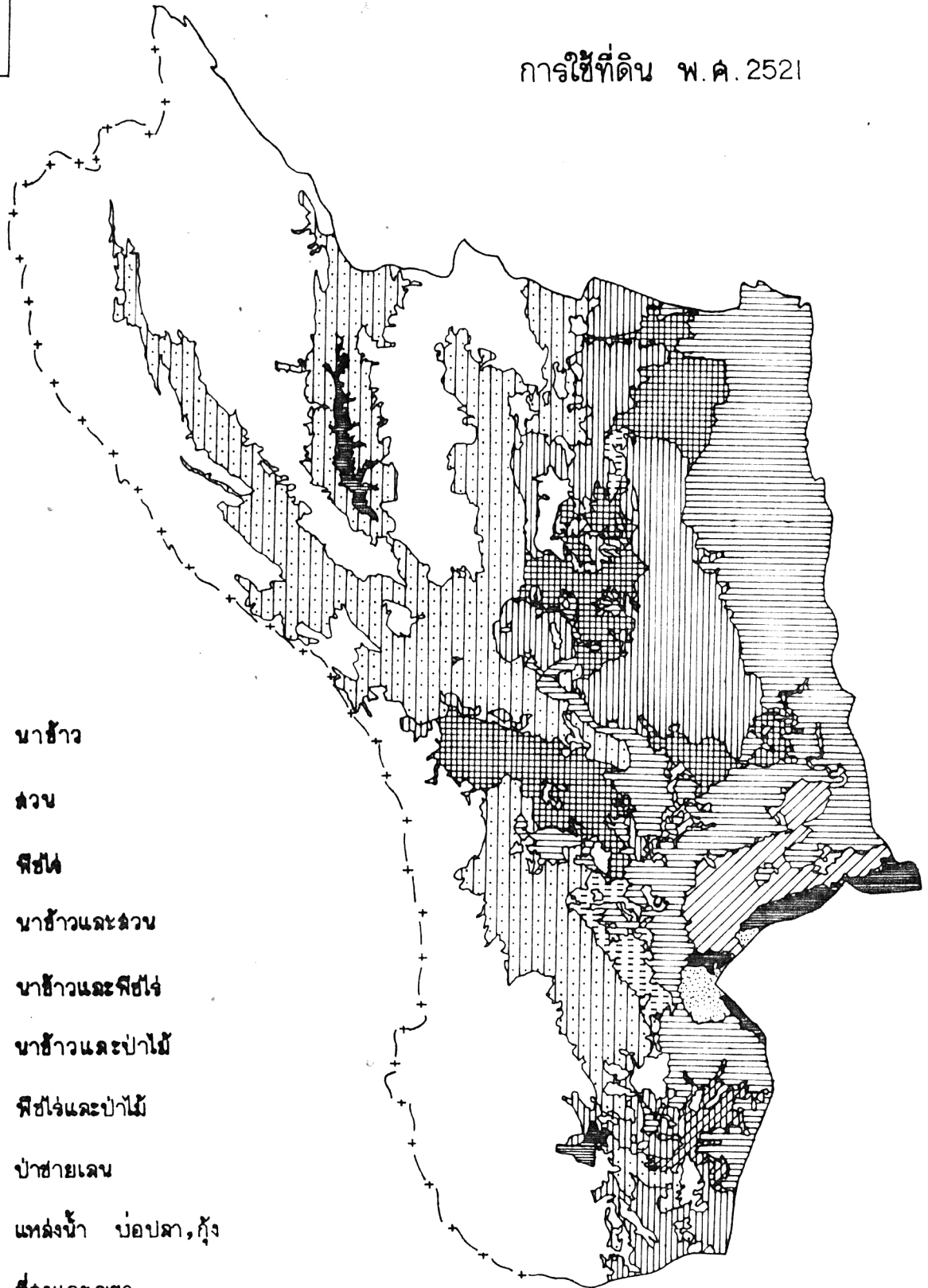
การใช้ที่ดินในพ.ศ.2521 ของบริเวณลุ่มน้ำแม่กลอง (แผนที่ 6 ตารางที่ 1, 2) สัดส่วนการใช้พื้นที่จะแตกต่างจาก พ.ศ.2517 กล่าวคือมีการใช้ที่ดินประเภท ป่าไม้ ร้อยละ 44.33 รองลงมาคือพืชไร่ ร้อยละ 20.11 ที่นาร้อยละ 19.32 พื้นที่อื่น ๆ ร้อยละ 13.41 และไม้ยืนต้น ร้อยละ 2.83 จะเห็นได้ว่าพื้นที่ป่าไม้ลดลง แต่พื้นที่สำหรับปลูกพืชไร่เพิ่มสูงขึ้น เนื่องจากมีการปลูกพืชไร่เพิ่มขึ้น เพราะให้ผลตอบแทนในการปลูกสูง ประกอบกับมีการบุกรุกพื้นที่ป่าที่มีสภาพเสื่อมโทรมบริเวณด้านตะวันตก เพื่อใช้เพาะปลูกพืชไร่ ทำให้การใช้พื้นที่ปลูกพืชไร่ผสมกับป่าไม้เพิ่มขึ้นน้อย นอกจากนั้น ก็มีการขยายตัวของพื้นที่อื่น ๆ เพิ่มขึ้น ส่วนพื้นที่นาและพื้นที่ปลูกไม้ยืนต้นจะลดลงเล็กน้อย สำหรับสัดส่วนการใช้ที่ดินประเภทต่าง ๆ ในรายจังหวัดจะไม่เปลี่ยนแปลงจาก พ.ศ. 2517 เว้นแต่เล็กน้อย นอกจากการใช้ที่ดินประเภทอื่น ๆ ประเภทเดียวที่มีการเพิ่มสูงขึ้นมากในจังหวัดกาญจนบุรี

การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินใน พ.ศ. 2517-2521 (ตารางที่ 1,3) จะพบว่าประเภทการใช้ที่ดินเป็นพื้นที่อื่น ๆ มีการเพิ่มจากเดิมมากที่สุดและเพิ่มขึ้นในทุก ๆ จังหวัด โดยคิดเป็นร้อยละ 336.42 แสดงให้เห็นว่ามีการใช้ที่ดินในกิจกรรมด้านอื่น ๆ นอกจากการขยายตัวทางด้านเกษตรกรรมเพิ่มมากขึ้น เช่น การขยายตัวของเขตชุมชน อุตสาหกรรม การค้า สิ่งก่อสร้างต่าง ๆ เช่น ถนน เขื่อน เป็นต้น จังหวัดที่มีการใช้ที่ดินในด้านอื่น ๆ เพิ่มมากที่สุด คือ จังหวัดกาญจนบุรี รองลงมาคือ เพชรบุรี ราชบุรี สมุทรสงคราม สมุทรสาคร นครปฐม และสุพรรณบุรี ประเภทการใช้ที่ดินที่มีสัดส่วนการเพิ่มจากเดิมมากที่สุดรองลงมาจากพื้นที่อื่น ๆ คือ พืชไร่ คิดเป็นร้อยละ 76.54 เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ปลูกข้าวมาเป็นการปลูกพืชไร่ เช่น อ้อย ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มันสำปะหลัง แทน เพราะให้ผลตอบแทนมากกว่า และไม่ต้องการน้ำ ความอุดมสมบูรณ์ของดินมากเท่ากับการปลูกข้าว ประกอบกับมีการบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อขยายพื้นที่ทำกินในบริเวณด้านตะวันตกของลุ่มน้ำแม่กลองเพิ่มมากขึ้นด้วย ทำให้พื้นที่การปลูกพืชไร่เพิ่มมากขึ้นในจังหวัดต่าง ๆ จังหวัดที่มีพื้นที่การปลูกพืชไร่เพิ่มมากที่สุด คือ จังหวัดเพชรบุรี

การใช้ที่ดิน พ.ศ. 2521

- นาข้าว
- สวน
- พืชไร่
- นาข้าวและสวน
- นาข้าวและพืชไร่
- นาข้าวและป่าไม้
- พืชไร่และป่าไม้
- ป่าชายเลน
- แหล่งน้ำ บ่อปลา, ทุ่ง
- ที่สูงและภูเขา

ที่มา : กรมที่ดิน

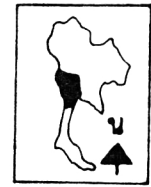
รองลงมาคือ นครปฐม กาญจนบุรี ราชบุรี ส่วนประเภทการใช้ที่ดินคานป่าไม้ ไม้ยืนต้น และที่นา มีสัดส่วนลดลง กล่าวคือ ป่าไม้ลดลงจากเดิมมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 28.47 จังหวัดที่มีป่าไม้ลดลงมากที่สุดคือจังหวัด กาญจนบุรี รองลงมาคือจังหวัด เพชรบุรี ราชบุรี สุพรรณบุรี และสมุทรสาคร ซึ่งส่วนใหญ่เนื่องมาจากการทำลายป่าและบุกรุกป่า เพื่อขยายพื้นที่ทำกินเพิ่มขึ้น ไม้ยืนต้นมีสัดส่วนการใช้ที่ดินลดลงจากเดิม ร้อยละ 9.62 โดยลดลงมากในจังหวัดกาญจนบุรี ราชบุรี สมุทรสงคราม และสมุทรสาคร ส่วนในจังหวัด สุพรรณบุรี นครปฐม และเพชรบุรี มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นจากเดิม สำหรับการ ใช้ที่ดินเป็นที่นา จะมีสัดส่วนลดลงจากเดิม ร้อยละ 5.44 จังหวัดที่มีนาลดลงจากเดิมมากที่สุดคือจังหวัดสมุทรสงคราม รองลงมาคือจังหวัด นครปฐม เพชรบุรี สมุทรสาคร และกาญจนบุรี ส่วนในจังหวัด สุพรรณบุรีและราชบุรี มีพื้นที่นาเพิ่มขึ้น

1.5 เส้นทางคมนาคม เส้นทางคมนาคมบริเวณลุ่มน้ำแม่กลองสามารถติดต่อได้หลายทาง คือ ทางรถยนต์ รถไฟ และเรือ โดยเหตุที่สภาพภูมิประเทศบริเวณลุ่มน้ำแม่กลองเป็นที่สูงและภูเขา ทำให้โครงข่ายของเส้นทางคมนาคมรวมตัวกันอยู่บริเวณคานตะวันออกของลุ่มน้ำโดยต่อเนื่องมาจากภาคกลางคือ กรุงเทพมหานคร ทั้งทางรถยนต์และรถไฟ ทำให้บริเวณลุ่มน้ำแม่กลองสามารถติดต่อกับกรุงเทพมหานครได้สะดวกและรวดเร็ว

1.5.1 ทางรถยนต์ เส้นทางคมนาคมที่สำคัญของบริเวณลุ่มน้ำแม่กลอง คือ ทางรถยนต์ซึ่งเป็นเส้นทางหลัก ที่ใช้ขนส่งสินค้าและผู้โดยสารมากที่สุดภายในบริเวณลุ่มน้ำแม่กลอง และกับบริเวณอื่นโดยรอบ เนื่องจากมีเส้นทางที่สามารถติดต่อกันได้ทั่วถึงทุกอำเภอ เส้นทางรถยนต์ที่สำคัญบริเวณลุ่มน้ำแม่กลองมีหลายสาย (แผนที่ 7) คือ

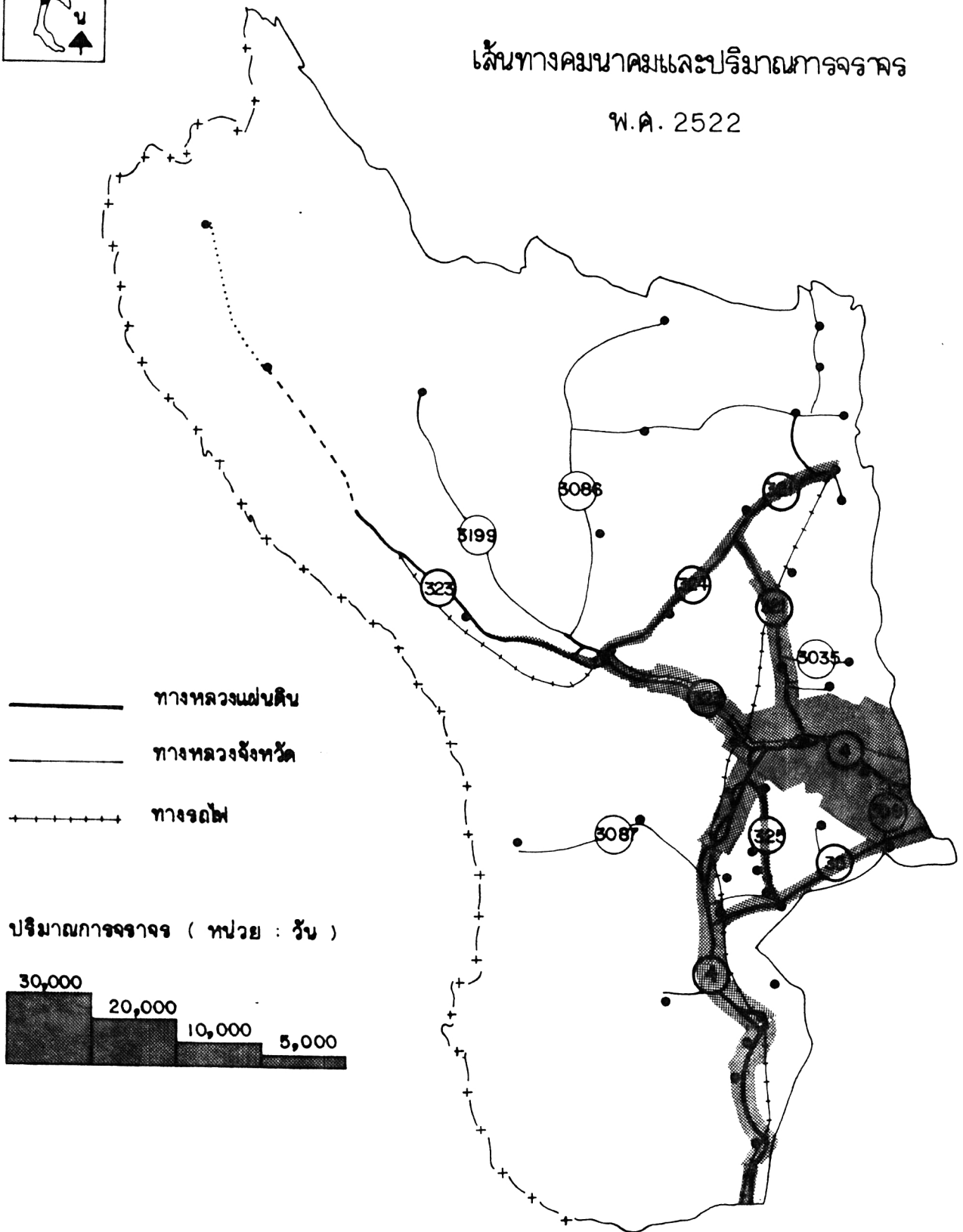
ก. ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4 สายเพชรเกษม เป็นทางหลวงแผ่นดินที่มีความสำคัญต่อบริเวณลุ่มน้ำแม่กลองมากที่สุด เชื่อมระหว่างบริเวณลุ่มน้ำแม่กลองกับกรุงเทพมหานคร และบริเวณลุ่มน้ำแม่กลองกับจังหวัดต่าง ๆ ในภาคใต้ นอกจากนั้นยังเป็นทางหลวงจังหวัด ซึ่งใช้ติดต่อกับจังหวัดต่าง ๆ ภายในบริเวณลุ่มน้ำโดยตัดผ่านเขตชุมชนเมือง ซึ่งเป็นเขตเทศบาลในจังหวัดต่าง ๆ คือ เทศบาลเมือง

15 0 15 30 กม.

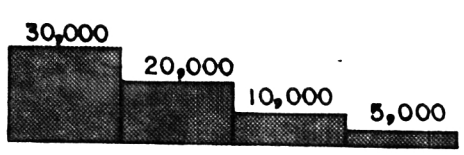
เส้นทางคมนาคมและปริมาณการจราจร

พ.ศ. 2522

- ทางหลวงแผ่นดิน
- ทางหลวงจังหวัด
- + + + + + ทางรณเฑาะ

ปริมาณการจราจร (หน่วย : วัน)

ที่มา : กรมทางหลวง

นครปฐม เทศบาลเมืองบ้านโป่ง เทศบาลเมืองโพธาราม เทศบาลเมืองราชบุรี เทศบาลเมืองเพชรบุรี และเทศบาลตำบลชะอำ และจากทางหลวงแผ่นดินสายนี้ยังสามารถติดต่อกับจังหวัดกาญจนบุรีและสุพรรณบุรี ได้โดยสะดวกอีกด้วย โดยมีทางหลวงแผ่นดินสาย 323 แยกจากอำเภอบ้านโป่ง ซึ่งเป็นชุมทางการคมนาคมติดต่อที่สำคัญภายในบริเวณลุ่มน้ำแม่กลอง ทางหลวงแผ่นดินที่ตัดผ่านเฉพาะบริเวณลุ่มน้ำแม่กลองสายนี้มีความยาวประมาณ 200 กิโลเมตร สำหรับปริมาณทางจราจร ของทางหลวงสายนี้ จะพบว่า มีลักษณะหนาแน่นต่อเนื่องมาจากกรุงเทพมหานครและคอยลดปริมาณลงตามระยะทางปริมาณการจราจรสูงสุดคือ ประมาณ 52,257 หน่วยต่อวัน ซึ่งเป็นบริเวณที่ต่อเนื่องกับกรุงเทพมหานคร และปริมาณการจราจรต่ำสุด คือประมาณ 5,843 หน่วยต่อวัน ซึ่งอยู่ในบริเวณอำเภอลำลูกกา จังหวัดเพชรบุรี

1 เนื่องจากปริมาณการจราจรที่วิ่งผ่านบนถนนสายต่าง ๆ จะประกอบด้วยรถหลายประเภท ซึ่งมีความสามารถในการขนส่งและบรรทุกสินค้าแตกต่างกัน ดังนั้นเพื่อให้เกิดความสมมูลย์และสอดคล้องกับความเป็นจริงของความสามารถในการขนส่ง จึงมีการปรับค่าปริมาณการจราจรบนถนนให้เป็นหน่วยเดียวกัน ดังนี้

1. จำนวนรถประเภทรถยนต์ (CAR & TAXI) ที่วิ่งผ่านบนถนน
คูณด้วย 1
 2. จำนวนรถประเภทรถโดยสารขนาดเล็ก (LIGHT BUS)
ที่วิ่งผ่านบนถนน คูณด้วย 1.5
 3. จำนวนรถประเภทรถโดยสารขนาดใหญ่ (HEAVY BUS)
ที่วิ่งผ่านบนถนน คูณด้วย 3
 4. จำนวนรถประเภทรถบรรทุกขนาดเล็ก (LIGHT TRUCK)
ที่วิ่งผ่านบนถนน คูณด้วย 1.5
 5. จำนวนรถประเภทรถบรรทุกขนาดใหญ่ (HEAVY TRUCK)
ที่วิ่งผ่านบนถนน คูณด้วย 2
 6. จำนวนรถประเภทรถบรรทุกขนาดใหญ่ 3 เพลา (TRUCK OVER 2AXLES)
ที่วิ่งผ่านบนถนน คูณด้วย 3
- นำค่าที่ปรับแล้วมารวมกันเป็นปริมาณการจราจรที่วิ่งผ่านบนถนนแต่ละสายมีหน่วยเป็นหน่วยต่อวัน

ข. ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 35 สายชนบุรี-ปากท่อ เป็นทางหลวงแผ่นดินที่มีความสำคัญรองลงมาจากสายเพชรเกษม มีความยาวประมาณ 84 กิโลเมตร โดยเชื่อมระหว่างถนนสุขสวัสดิ์ในเขตกรุงเทพมหานคร กับทางหลวงสายเพชรเกษมในเขตอำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี ทัดผ่านเขตชุมชนเมืองในจังหวัดสมุทรสาคร และตอนใต้ของจังหวัดสมุทรสงคราม ทำให้การติดต่อระหว่างกรุงเทพมหานครกับจังหวัดทั้งสองนี้ และจังหวัดต่าง ๆ ในภาคใต้ทำได้สะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น เพราะไม่ต้องผ่านทางหลวงสายเพชรเกษม โดยช่วยย่นระยะทางการติดต่อได้ประมาณ 100 กิโลเมตร ปริมาณการจราจรสูงสุดของทางหลวงสายนี้จะอยู่บริเวณชนบุรี ถึงสมุทรสงคราม คือ มากกว่า 13,000 หน่วยต่อวัน และปริมาณการจราจรต่ำสุดจะอยู่บริเวณสมุทรสงคราม ถึงปากท่อ ประมาณ 8,451 หน่วยต่อวัน

ค. ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 321 สายมาลัยแมน มีความยาวประมาณ 90 กิโลเมตร เชื่อมระหว่างจังหวัดนครปฐมและจังหวัดสุพรรณบุรี โดยตัดผ่านอำเภอเมืองนครปฐม กำแพงแสน สองพี่น้อง อุทอง และเมืองสุพรรณบุรี นอกจากนั้นยังใช้ทางหลวงสายนี้ติดต่อกับจังหวัดสิงห์บุรีและภาคเหนือได้สะดวกอีกด้วย ปริมาณการจราจรสูงสุดจะอยู่ในช่วงติดต่อระหว่างอำเภอเมืองนครปฐมและอำเภอกำแพงแสน คือประมาณ 8,790 หน่วยต่อวัน

ง. ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 323 สายแสงชูโต เป็นทางหลวงที่แยกจากทางหลวงแผ่นดินสายเพชรเกษม เชื่อมระหว่างอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี กับจังหวัดกาญจนบุรี มีระยะทางประมาณ 60 กิโลเมตร โดยตัดผ่านอำเภอบ้านโป่ง ทามะกา ทามวง และเมืองกาญจนบุรี ทางหลวงแผ่นดินสายนี้นับว่าเป็นทางหลวงแผ่นดินที่มีความสำคัญทางด้านเศรษฐกิจสายหนึ่งของบริเวณลุ่มน้ำแม่กลอง เพราะมีโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ คือ โรงงานน้ำตาลตั้งอยู่บริเวณถนนสายนี้เป็นจำนวนมาก ปริมาณการจราจรสูงสุดของทางหลวงสายนี้จะอยู่ในช่วงติดต่อระหว่างอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี และอำเภอทามะกา จังหวัดกาญจนบุรี คือ ประมาณ 13,529 หน่วยต่อวัน

จ. ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 324 สายกาญจนบุรี-อุทอง เชื่อมระหว่างจังหวัดกาญจนบุรีและจังหวัดสุพรรณบุรี ระยะทางประมาณ 62 กิโลเมตร โดยแยกจากทางหลวงแผ่นดินสายแสงชูโต ตัดผ่านอำเภอเมืองกาญจนบุรี พนมทวน และเชื่อมกับทางหลวงแผ่นดินสายมาลัยแมน ในเขตอำเภออุทอง จังหวัดสุพรรณบุรี ปริมาณการจราจรสูงสุดของทางหลวงสายนี้จะอยู่ในช่วงเทศกาลระหว่างอำเภอเมืองกาญจนบุรีและอำเภออุทอง จังหวัดสุพรรณบุรี คือประมาณ 3,298 หน่วยต่อวัน

ฉ. ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 325 สายบางแพ-สมุทรสงคราม มีความยาวประมาณ 40 กิโลเมตร โดยแยกจากทางหลวงแผ่นดินสายเพชรเกษม ในเขตอำเภอเมืองราชบุรี ผ่านอำเภอบางแพ ดำเนินสะดวก บางคนที่ อัมพวา และเชื่อมกับทางหลวงแผ่นดินสายชนบุรี-ปากท่อ ในเขตอำเภอเมืองสมุทรสงคราม ปริมาณการจราจรสูงสุดของทางหลวงสายนี้จะอยู่ในช่วงเทศกาลระหว่างอำเภอเมืองสมุทรสงครามกับทางหลวงแผ่นดินสายชนบุรี-ปากท่อ คือประมาณ 10,687 หน่วยต่อวัน

นอกจากทางหลวงแผ่นดินสายสำคัญดังกล่าวแล้ว ยังมีทางหลวงจังหวัดที่สำคัญและมีปริมาณการจราจรสูงอีกหลายสาย แต่เป็นสายสั้น ๆ ซึ่งบางสายจะไม่ปรากฏในแผนที่ คือ

ก. ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3035 มีความยาวประมาณ 20 กิโลเมตร เชื่อมกับทางหลวงแผ่นดินสายมาลัยแมนในเขตอำเภอกำแพงแสน กับอำเภอบางเลนในจังหวัดนครปฐม มีปริมาณการจราจรประมาณวันละ 5,873 หน่วยต่อวัน

ข. ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3088 มีความยาวประมาณ 17 กิโลเมตร เชื่อมระหว่างอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี กับ จังหวัดสมุทรสงคราม มีปริมาณการจราจรประมาณวันละ 4,494 หน่วยต่อวัน

ค. ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3091 มีความยาวประมาณ 20 กิโลเมตร เชื่อมระหว่างทางหลวงแผ่นดินสายเพชรเกษม กับจังหวัดสมุทรสาคร มีปริมาณการจราจรประมาณวันละ 13,554 หน่วยต่อวัน ทางหลวงจังหวัดสายนี้จะมีความสำคัญกับโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดสมุทรสาคร โดยใช้ขนส่งสินค้าและวัตถุดิบของโรงงาน

ง. ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3092 มีความยาวประมาณ 25 กิโลเมตร เชื่อมระหว่างจังหวัดสมุทรสงครามกับจังหวัดสมุทรสาคร มีปริมาณการจราจรประมาณวันละ 5,385 หน่วยต่อวัน

จ. ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3094 มีความยาวประมาณ 2 กิโลเมตร เชื่อมระหว่างทางหลวงแผ่นดินสายเพชรเกษม กับอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม มีปริมาณการจราจรประมาณวันละ 7,462 หน่วยต่อวัน

ฉ. ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3098 มีความยาวประมาณ 2 กิโลเมตร เชื่อมระหว่างทางหลวงแผ่นดินสายเพชรเกษม กับอำเภอสสามพราน จังหวัดนครปฐม มีปริมาณการจราจรประมาณวันละ 5,400 หน่วยต่อวัน

ช. ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3190 มีความยาวประมาณ 6 กิโลเมตร เชื่อมระหว่างอ้อมน้อยกับกระทุ่มแบน ในจังหวัดสมุทรสาคร มีปริมาณการจราจรประมาณวันละ 9,760 หน่วยต่อวัน

ซ. ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3242 มีความยาวประมาณ 7 กิโลเมตร เชื่อมระหว่างสมุทรสาครกับเอกชัย มีปริมาณการจราจรประมาณวันละ 10,586 หน่วยต่อวัน

ทางหลวงแผ่นดินและทางหลวงจังหวัดดังกล่าวข้างต้นเป็นทางหลวงที่มีความสำคัญต่อบริเวณลุ่มน้ำแม่กลองมาก เพราะทำให้การติดต่อภายในจังหวัดบริเวณลุ่มน้ำและการติดต่อกับจังหวัดอื่น ๆ โดยรวมเป็นไปได้โดยสะดวก ซึ่งจะเป็นรากฐานการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่สำคัญของบริเวณลุ่มน้ำแม่กลอง

1.5.2 ทางรถไฟ เส้นทางคมนาคมทางรถไฟนับว่ามีความสำคัญรองลงมาจากเส้นทางรถยนต์ โดยเฉพาะการขนส่งผู้โดยสาร เพราะมีเส้นทางรถไฟตัดผ่านจังหวัดต่าง ๆ บริเวณลุ่มน้ำแม่กลองทุกจังหวัด (แผนที่ 7) เส้นทางรถไฟที่สำคัญ คือ

ก. ทางรถไฟสายใต้ เริ่มจากกรุงเทพมหานคร ผ่านจังหวัดนครปฐม ถึงชุมทางหนองปลาดุก ในเขตอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี แล้วแยกออกเป็น

3 สาย

สายที่ 1 แยกจากชุมทางหนองปลาทุกลงไปทางใต้ ผ่าน อำเภอบ้านโป่ง โขสาราม เมืองราชบุรี เรื่อยลงมาจนถึงจังหวัดเพชรบุรี และไป สิ้นสุดที่บริเวณลุ่มน้ำแม่กลองที่สถานีหน่วยทรายโต ในเขตอำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี รวมระยะทางทั้งสิ้น 218 กิโลเมตร ความถี่ของขบวนรถไฟที่แล่นผ่านบริเวณลุ่มน้ำ แม่กลองลงไปในภาคใต้เท่ากับ 26 ขบวนต่อวัน โดยยังไม่รวมขบวนรถไฟที่วิ่งค่อ ระหว่างกรุงเทพมหานคร กับจังหวัดต่าง ๆ ในบริเวณลุ่มน้ำแม่กลองอีก 6 ขบวนต่อวัน

สายที่ 2 แยกจากชุมทางหนองปลาทุกลงไปทางทิศตะวันตก ของบริเวณลุ่มน้ำแม่กลอง คือ จังหวัดกาญจนบุรี ผ่านอำเภอทามะกา ทามวง และ เมืองกาญจนบุรี ไปสิ้นสุดที่สถานีบ้านน้ำตกในเขตอำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี ระยะทางจากกรุงเทพมหานคร ถึงสถานีบ้านน้ำตกประมาณ 210 กิโลเมตร ความถี่ ของขบวนรถไฟที่ผ่านกรุงเทพมหานคร - น้ำตก คือ 8 ขบวนต่อวัน

สายที่ 3 แยกจากชุมทางหนองปลาทุกลงขึ้นไปทางเหนือ คือ จังหวัดสุพรรณบุรี ผ่านอำเภอกำแพงแสน สองพี่น้อง บางปลาม้า และสิ้นสุดที่ อำเภอมืองสุพรรณบุรี ระยะทางจากกรุงเทพมหานคร ประมาณ 158 กิโลเมตร ความถี่ของขบวนรถไฟที่ผ่าน 2 ขบวนต่อวัน

ข. ทางรถไฟสายวงเวียนใหญ่ - แม่กลอง เริ่มต้นจากสถานี วงเวียนใหญ่ กรุงเทพมหานคร ถึงสถานีแม่กลอง จังหวัดสมุทรสาคร มีความยาว 66.9 กิโลเมตร โดยแบ่งเป็น 2 ช่วงคือ

ช่วงที่ 1 ระหว่างสถานีวงเวียนใหญ่ คือ สถานีมหาชัย จังหวัดสมุทรสาคร มีความยาว 33.1 กิโลเมตร

ช่วงที่ 2 ระหว่างสถานีบ้านแหลม ถึง สถานีแม่กลอง จังหวัดสมุทรสาคร มีความยาว 33.8 กิโลเมตร

โดยเหตุที่ทางรถไฟสายแม่กลองแบ่งเป็น 2 ช่วง ไม่ติดต่อกัน ทำให้ผู้โดยสารไม่ได้รับความสะดวกเท่าที่ควร เพราะต้องลงรถไฟที่สถานีมหาชัย เพื่อลงเรือข้ามแม่น้ำท่าจีนไปโดยสารรถไฟที่สถานีบ้านแหลมอีกทอดหนึ่ง จึงจะสามารถโดยสารรถไฟไปจนถึงสถานีแม่กลองที่อยู่ปลายทางได้

1.5.3 ทางน้ำ การคมนาคมทางน้ำบริเวณลุ่มน้ำแม่กลองในปัจจุบันจะลดความสำคัญลง เนื่องจากสามารถติดต่อกันโดยทางรถยนต์และรถไฟได้สะดวกกว่าแต่ในบริเวณแม่น้ำไหลผ่านและเส้นทางคมนาคมทางถนนยังไม่ถึง การคมนาคมทางน้ำจะยังคงมีความสำคัญอยู่¹ ได้แก่ บริเวณอำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดสุพรรณบุรี และอำเภอที่อยู่ในเขตที่สูงและภูเขา ในจังหวัดกาญจนบุรี เส้นทางน้ำที่ใช้สำหรับทางคมนาคมติดต่อกันและขนส่งสินค้าบริเวณลุ่มน้ำแม่กลองที่สำคัญ คือ (แผนที่ 8)

ก. แม่น้ำแควน้อยและแม่น้ำแควใหญ่ เป็นเส้นทางคมนาคมติดต่อกันที่สำคัญในบริเวณเขตที่สูงและภูเขา บางพื้นที่ถนนยังไม่ถึง ประชาชนจึงต้องอาศัยเส้นทางน้ำในการคมนาคมติดต่อกัน ดังเช่นในฤดูฝนจะมีเรือสินค้าขนาดใหญ่ประมาณ 50 คัน ผ่านในแม่น้ำแควน้อยและแควใหญ่ ประมาณวันละ 50 ลำ ส่วนในฤดูแล้งจะมีเรือผ่านน้อยลงและขนาดเรือประมาณ 10 คัน²

ข. แม่น้ำแม่กลอง ต้นน้ำเกิดจากแควน้อยและแควใหญ่ ไหลมารวมกันที่ตำบลปากแพรก อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี และไหลผ่านอำเภอท่าม่วง ท่ามะกา บ้านโป่ง ไร่ชาราม เมืองราชบุรี ค่าเนินสะดวก บางคนที อัมพวา และลงสู่อ่าวไทยที่อำเภอเมืองสมุทรสงคราม โดยมีความยาวประมาณ 130 กิโลเมตร การคมนาคมขนส่งทางเรือในแม่น้ำแม่กลองจะแบ่งเป็น 2 ช่วง ช่วงแรกระยะทางจากจังหวัดกาญจนบุรีถึงอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ซึ่งเป็นช่วงที่มี

¹ National Economic And Social Development Board, Western Region Planning Study Final Report Vol IV C Economic And Social Infrastructure (London: Overseas. Development Administration, 1981), p.32

² Ibid, p.33

ปริมาณการจราจรทางเรือน้อย ใน พ.ศ.2517 เฉลี่ยปริมาณเรือโยงสินค้าที่ผ่านในช่วงนี้ประมาณ 4 ลำต่อวัน และแพประมาณ 1 แพ ต่อวัน¹ ลักษณะเรือส่วนใหญ่จะเป็นเรือท้องถิ่นที่เดินทางขนส่งสินค้าภายในจังหวัดเดียวกัน ระยะเวลาที่เรือโยงและแพผ่านมากจะอยู่ในระหว่างเดือนมิถุนายนถึงธันวาคม ช่วงที่สอง ระยะเวลาจากอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ถึงกรุงเทพมหานคร ในช่วงนี้จะมีปริมาณเรือของการโดยสาร และขนส่งสินค้ามากกว่าแม่น้ำแม่กลองตอนบน เพราะแม่น้ำมีความลึกมากกว่า และสามารถใช้เดินเรือไค้ตลอดปี ลักษณะเรือที่ผ่านจะมีทั้งเรือท้องถิ่นและเรือเดินทางไกลที่ขนส่งสินค้าจากจังหวัดหนึ่งไปยังจังหวัดหนึ่ง เส้นทางเดินเรือจากแม่น้ำแม่กลองสู่กรุงเทพมหานคร จะมีหลายเส้นทาง (แผนที่ 9) คือ

เส้นทางจากจังหวัดราชบุรี ผ่านคลองดำเนินสะดวก ออกสู่มแม่น้ำท่าจีนและผ่านคลองภาษีเจริญเข้าสู่กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นเส้นทางหลักที่สำคัญและใช้ขนส่งกันเป็นส่วนใหญ่

เส้นทางจากจังหวัดสมุทรสงคราม ผ่านจังหวัดสมุทรสาคร เข้าคลองมหาชัยสู่กรุงเทพมหานคร หรือออกจากจังหวัดสมุทรสาคร ผ่านแม่น้ำท่าจีนเข้าสู่คลองภาษีเจริญสู่กรุงเทพมหานคร

ปริมาณเรือสินค้าที่ผ่านแม่น้ำแม่กลองใน พ.ศ. 2523 ช่วงระยะเวลา 1 เดือน มีจำนวน 95 ลำ เป็นเรือเดินทางขาขึ้นจากกรุงเทพมหานคร 93 ลำ² และชาลองสู่กรุงเทพมหานคร 2 ลำ

ค. แม่น้ำท่าจีน เป็นแม่น้ำที่ไหลขนานกับแม่น้ำเจ้าพระยาที่อยู่ทางคานตะวันออก โดยแยกจากแม่น้ำเจ้าพระยาบริเวณอำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี ไหลผ่านจังหวัดชัยนาท เข้าสู่จังหวัดสุพรรณบุรี นครปฐม และไหลลงสู่อ่าวไทยที่

¹ Ibid., p.34.

² การสำรวจเศรษฐกิจการขนส่งทางน้ำในลุ่มน้ำภาคกลางและภาคเหนือ ปี 2523 (ระหว่างวันที่ 23 เมษายน - 23 พฤษภาคม 2523) โดยกรมเจ้าท่า

อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร มีความยาวประมาณ 300 กิโลเมตร การคมนาคมขนส่งในแม่น้ำท่าจีนจะมีความสัมพันธ์กับแม่น้ำเจ้าพระยา โดยสามารถติดต่อถึงกันได้ด้วยคลองต่าง ๆ คลองเชื่อมที่สำคัญคือ คลองเจ้าเจ๊ก ซึ่งเชื่อมระหว่างอำเภอบางปลาร้า จังหวัดสุพรรณบุรี กับอำเภอเสนา จังหวัดอยุธยา ลักษณะเรือสินค้าที่ผ่านจะมีทั้งเรือท้องถิ่นและเรือเดินทางไกล โดยใช้คลองภาษีเจริญและคลองมหาชัยเป็นคลองหลักในการติดต่อกับกรุงเทพมหานคร เช่นเดียวกับแม่น้ำแม่กลอง (แผนที่ 9) ปริมาณเรือสินค้าที่ผ่านแม่น้ำท่าจีนใน พ.ศ. 2523 ช่วงระยะเวลา 1 เดือน มีจำนวน 210 ลำ เป็นเรือขาขึ้นจากกรุงเทพมหานคร 44 ลำ และชาล่องสู่กรุงเทพมหานคร 160 ลำ

ง. แม่น้ำเพชรบุรี ต้นน้ำเกิดจากเขาแยกเข็ญทองและเขาพะเนินในเขตอำเภอยาง่าง ไหลผ่านอำเภอบ้านลาด เมืองเพชรบุรี และลงสู่อ่าวไทยที่อำเภอบ้านแหลม มีความยาวประมาณ 230 กิโลเมตร เป็นแม่น้ำที่ไม่มีความสำคัญในการขนส่งสินค้า

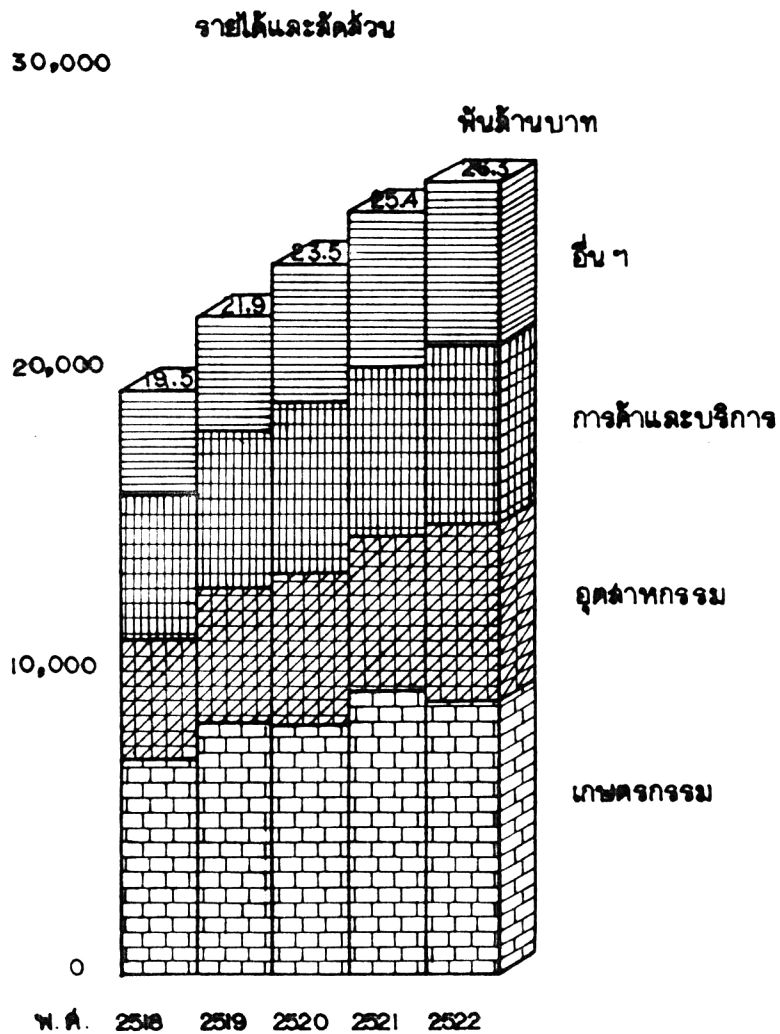
2. เศรษฐกิจ

โครงสร้างเศรษฐกิจบริเวณลุ่มน้ำแม่กลองประกอบด้วยการผลิตจาก 4 สาขาใหญ่ คือ เกษตรกรรม อุตสาหกรรม การค้าและบริการ และการผลิตจากสาขาอื่น เช่น การก่อสร้าง ไฟฟ้า ประปา การคมนาคมขนส่ง ธนาคาร ประกันภัย การบริหารและการป้องกันประเทศ เป็นต้น การผลิตจากสาขาเกษตรกรรมจะเป็นพื้นฐานสำคัญที่นำรายได้สูงสุดให้กับบริเวณลุ่มน้ำแม่กลอง ใน พ.ศ. 2522 การผลิตจากสาขาเกษตรกรรม ทำรายได้สูงสุดคิดเป็นร้อยละ 35.09 ของรายได้ทั้งหมด รองลงมาคือการค้าและบริการร้อยละ 22.95 อุตสาหกรรม ร้อยละ 22.60 และสาขาอื่น ๆ ร้อยละ 19.36 (แผนภูมิที่ 2, ตารางที่ 4) และเมื่อพิจารณาถึงอัตราการขยายตัวของการผลิตในสาขาต่าง ๆ จะพบว่าในช่วงปี 2518-2522 การผลิตสาขาอื่น ๆ มีการขยายตัวจากเดิมสูงสุด โดยคิดเป็นร้อยละ 14.44 รองลงมาคืออุตสาหกรรม ร้อยละ 12.24 เกษตรกรรมร้อยละ 6.36 การค้าและบริการร้อยละ 5.58 จะเห็นได้ว่า นอกจากการผลิตในสาขาอื่นแล้ว การผลิตจากสาขาอุตสาหกรรมจะมีอัตราการขยายตัว

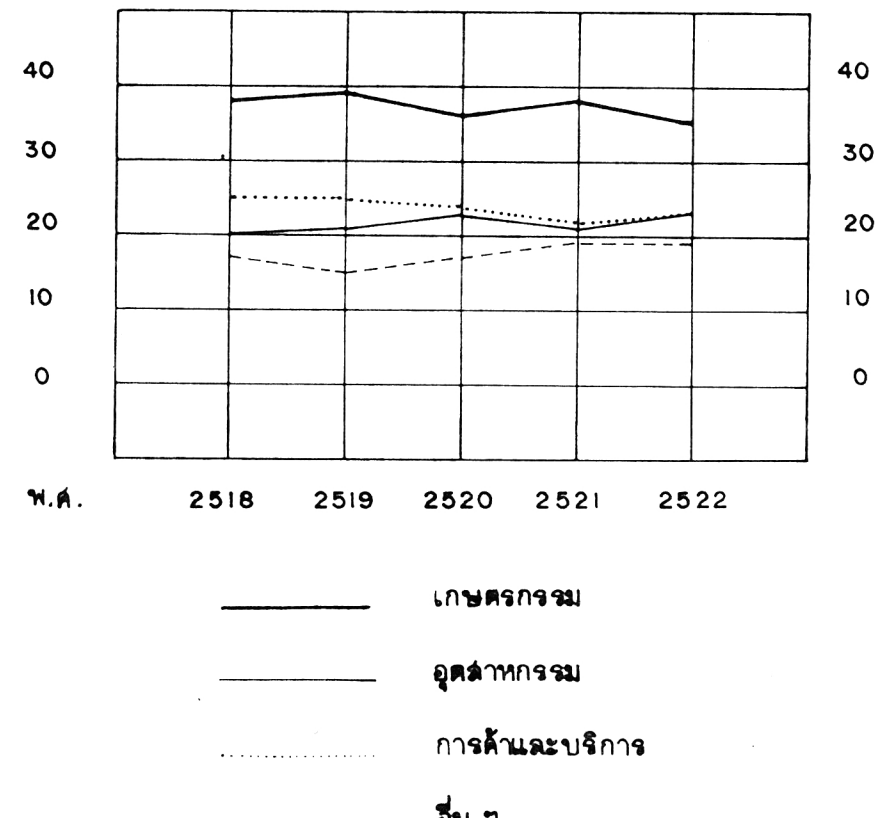
โครงสร้างเศรษฐกิจบริเวณลุ่มน้ำแม่กลอง

แผนภูมิ 1

พ.ศ.2518 - พ.ศ.2522

อัตราเพิ่ม (ร้อยละ)

สูงที่สุดมากกว่าการผลิตในสาขาเกษตรกรรม การค้าและบริการ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำคัญทางเศรษฐกิจของสาขาอุตสาหกรรมที่มีทอบริเวณลุ่มน้ำแม่กลองในปัจจุบันและอนาคต

2.1 เกษตรกรรม โครงสร้างการผลิตประกอบด้วยการผลิตจากการกลั่นกรรม การปลูกข้าว การประมง และป่าไม้ ใน พ.ศ. 2522 การกลั่นกรรมทำรายได้สูงสุด คิดเป็นร้อยละ 21.88 ของรายได้ทั้งหมด พืชสำคัญที่ปลูกบริเวณลุ่มน้ำแม่กลอง ได้แก่ ข้าว อ้อย ข้าวโพก มันสำปะหลัง สับปะรด มันและผลไม้ การผลิตที่ทำรายได้รองลงมาคือ การประมง เนื่องจากจังหวัดสมุทรสาคร สมุทรสงคราม และเพชรบุรี มีอาณาเขตติดต่อกับชายฝั่งทะเล จึงมีการประกอบอาชีพทางการประมงกันอย่างกว้างขวาง สามารถทำรายได้ให้กับบริเวณลุ่มน้ำแม่กลองมากเป็นอันดับสองรองจากการกลั่นกรรม คิดเป็นร้อยละ 7.55 นอกจากนั้นยังมีการทำประมงน้ำจืดกันทั่วไปทุกจังหวัดที่มีแม่น้ำไหลผ่าน และบางจังหวัดก็มีการเลี้ยงปลาน้ำจืดด้วย โดยเฉพาะจังหวัดสุพรรณบุรีมีการเลี้ยงปลาน้ำจืดมากเป็นอันดับหนึ่งของบริเวณลุ่มน้ำแม่กลอง อันดับสามคือการปลูกสัตว์ โดยเหตุที่ทางคานตะวันตกของบริเวณลุ่มน้ำแม่กลอง มีสภาพภูมิประเทศแห้งแล้ง ประกอบด้วยป่าและเขาไม่เหมาะกับการปลูกพืช จึงมีการเลี้ยงโคกันทั่วไปทุกจังหวัด โดยเฉพาะในจังหวัดราชบุรี กาญจนบุรี และสุพรรณบุรี มีการเลี้ยงโคมากกว่าหนึ่งแสนตัว ส่วนกระบือมีการเลี้ยงในอัตราที่น้อยกว่าโคเนื่องจากสภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศไม่อำนวย นอกจากนั้นยังมีการเลี้ยงสุกร เป็ด ไก่ และห่านกันอย่างกว้างขวางในทุกจังหวัด เนื่องจากอยู่ใกล้กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นตลาดเนื้อสัตว์ที่สำคัญ โดยเฉพาะในจังหวัดนครปฐมมีการเลี้ยงสุกรมากที่สุด และจังหวัดสมุทรสาครมีการเลี้ยงเป็ดมากที่สุด เพราะมีอาหารจำพวกปลาเป็ดอุดมสมบูรณ์ รายได้จากการปลูกสัตว์บริเวณลุ่มน้ำแม่กลองคิดเป็นร้อยละ 400 ของรายได้ทั้งหมด และอันดับสุดท้าย คือป่าไม้ ทำรายได้ให้กับบริเวณลุ่มน้ำแม่กลองคิดเป็นร้อยละ 1.66 ทั้งนี้เนื่องจากป่าไม้บริเวณลุ่มน้ำแม่กลองได้ถูกทำลายจนหมดสภาพป่า ราษฎรบุกรุกที่ดินเพื่อการเพาะปลูก จากการประเมินพื้นที่ป่าจากภาพถ่ายดาวเทียมใน พ.ศ. 2520 ภาคตะวันตก มีพื้นที่ป่าไม้เหลืออยู่ประมาณ

¹สถิติจากกรมปศุสัตว์, พ.ศ. 2519

12,160 ตารางกิโลเมตร จำนวนป่าลดลงจากพื้นที่ป่าที่สำรวจประมาณร้อยละ 46¹ ป่าไม้บริเวณลุ่มน้ำแม่กลองจะเป็นป่าคงคิบ ซึ่งมีเหลืออยู่น้อยมาก ป่าเบญจพรรณ และ ป่าชายเลนในเขตจังหวัดเพชรบุรี

ในการพิจารณาโครงสร้างการผลิตในสาขาเกษตรกรรมจากมูลค่าผลิตภัณฑ์จังหวัดเพชรบุรีเขตลุ่มน้ำแม่กลอง พ.ศ.2518-พ.ศ. 2522 จะพบว่าการผลิตจากการประมงและการเกษตรกรรมจะมีความสำคัญกับบริเวณลุ่มน้ำแม่กลองมากกว่าสาขาอื่น คือ มีอัตราการเพิ่มขึ้นร้อยละ 11.82 และ 5.09 ต่อปี ตามลำดับ ส่วนป่าไม้และปศุสัตว์ อัตราการขยายตัวจะอยู่ในระดับต่ำคือ มีอัตราการเพิ่มขึ้นไม่ถึงร้อยละ 1 ต่อปี

2.2 อุตสาหกรรม การผลิตในสาขาอุตสาหกรรมและเหมืองแร่ เป็นสาขาการผลิตที่มีความสำคัญรองจากสาขาเกษตรกรรม กล่าวคือใน พ.ศ. 2522 สามารถทำรายได้ให้กับบริเวณลุ่มน้ำแม่กลอง เป็นเงิน 5,956.6 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 22.60 ของรายได้ทั้งหมด อัตราการขยายตัวในช่วงปี 2518 - ปี 2522 สำหรับอุตสาหกรรมคิดเป็นร้อยละ 20.97 ต่อปี และเหมืองแร่ร้อยละ 11.22 ต่อปี

โรงงานอุตสาหกรรมบริเวณลุ่มน้ำแม่กลองจากการจดทะเบียนของกองควบคุมโรงงาน กระทรวงอุตสาหกรรมใน พ.ศ. 2512 - พ.ศ. 2522 มีโรงงาน 3,369 โรง แบ่งเป็น 10 ประเภท เป็นโรงสีข้าวมากที่สุดคือ 1,217 โรง รองลงมาได้แก่โรงงานผลิตภัณฑ์โลหะและเครื่องจักร อาหารและเครื่องคั้น สิ่งทอ เคมี โลหะ พื้นฐาน และโรงงานอื่น ๆ จังหวัดที่มีโรงงานอุตสาหกรรมตั้งอยู่มากที่สุดคือ จังหวัดราชบุรี 980 โรง รองลงมาคือ นครปฐม 541 โรง กาญจนบุรี 517 โรง สุพรรณบุรี 515 โรง เพชรบุรี 339 โรง สมุทรสาคร 345 โรง และสมุทรสงคราม 132 โรง โดยทั่วไปโรงงานอุตสาหกรรมบริเวณลุ่มน้ำแม่กลองจะตั้งหนาแน่นบริเวณตอนกลาง ค้านตะวันออก ซึ่งเป็นบริเวณที่ราบ มีเส้นทางคมนาคมสะดวกขึ้นทั้งทางรถยนต์ รถไฟ และทางน้ำ และใกล้กรุงเทมหานคร ซึ่งเป็นแหล่งตลาดและวัตถุดิบที่สำคัญ

¹พื้นที่ป่าไม้ที่ทำการสำรวจตามกฎหมายในภาคตะวันตกมี 22,603 ตารางกิโลเมตร

การทำเหมืองแร่บริเวณลุ่มน้ำแม่กลอง จะมีการผลิตแร่เหล็ก คอปเปอร์ ตะกั่ว ฟลูออไรต์ และซุลเฟอรัม โดยผลิตในจังหวัดกาญจนบุรี ราชบุรี และเพชรบุรี แต่การผลิตในค่านี้นี้ยังทำรายได้ให้กับบริเวณลุ่มน้ำแม่กลองได้ไม่เต็มที่นัก เนื่องจากกรรมวิธีการผลิตยังไม่ทันสมัย ดังนั้นรัฐจึงควรให้ความสนับสนุนโดยทำการสำรวจแหล่งแร่ที่มีอยู่ในบริเวณลุ่มน้ำแม่กลอง เพื่อให้การอบรมค่านวิชาการ และเทคนิคการทำเหมืองแร่ที่ทันสมัย ซึ่งจะเป็นการเพิ่มมูลค่าทางการผลิตในกิจการเหมืองแร่ให้สูงขึ้น

2.3 การค้าและบริการ เป็นสาขาการผลิตที่มีความสำคัญทางด้านการเศรษฐกิจรองจากสาขาเกษตรกรรมและสาขาอุตสาหกรรม ทั้งนี้เนื่องจากจังหวัดต่าง ๆ บริเวณลุ่มน้ำแม่กลองเป็นเส้นทางผ่านของสินค้าระหว่างกรุงเทพมหานครกับจังหวัดต่าง ๆ ในภาคใต้ เกิดการแลกเปลี่ยนสินค้าและวัตถุดิบ ตลอดจนการให้บริการทั้งในภาคและนอกภาค ทำให้กิจการด้านการค้าและบริการเป็นอาชีพหลักที่สำคัญอาชีพหนึ่งของประชากรในบริเวณนี้ ใน พ.ศ.2522 รายได้จากการค้าและบริการมีมูลค่า 6,048.3 ล้านบาท หรือร้อยละ 22.95 ของรายได้ทั้งหมด อัตราการขยายตัวในช่วงปี 2518 - ปี 2522 สำหรับการส่งออกและค้าปลีก คิดเป็นร้อยละ 3.54 ต่อปี และการบริการ คิดเป็นร้อยละ 14.90 ต่อปี จากสถิติสถานประกอบการด้านการค้าและบริการใน พ.ศ. 2519 มีจำนวน 26,739 ราย แบ่งเป็นสถานประกอบการธุรกิจบุคคลธรรมดา 25,312 ราย ห้างหุ้นส่วนจำกัด 1,078 ราย ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล 76 ราย และบริษัท จำกัด 273 ราย จังหวัดที่มีสถานประกอบการค้ามากที่สุด คือจังหวัดราชบุรี มีจำนวน 6,093 ราย รองลงมาคือจังหวัดนครปฐม กาญจนบุรี เพชรบุรี สมุทรสาคร สมุทรสงคราม และสุพรรณบุรี โดยทั่วไปการค้าและบริการจะมีความสำคัญตามความเจริญของการผลิตในสาขาอุตสาหกรรม ดังนั้นถ้าอุตสาหกรรมบริเวณลุ่มน้ำแม่กลองมีอัตราการขยายตัวสูงมากเท่าไร นอกจากจะเป็นการยกระดับรายได้และกระจายรายได้ไปสู่ภาคชนบทแล้ว การผลิตในสาขาทางการค้าและบริการก็จะเจริญตามไปด้วย

¹ กองวิชาการ กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์

2.4 สาขาอื่น ๆ การผลิตในสาขาอื่น ๆ ประกอบด้วยการผลิตจาก สาขา ก่อสร้าง ไฟฟ้า ประปา การคมนาคมขนส่ง และการคึกคอก ธนาคาร ประกันภัย ที่อยู่อาศัย การบริหารและการป้องกันประเทศ โดยคิดเป็นมูลค่า 5,103.8 ล้านบาท หรือร้อยละ 19.36 ของมูลค่าทั้งหมด ใน พ.ศ.2522 การคมนาคมขนส่งจะมีมูลค่าของการผลิตมากกว่าสาขาอื่นในแต่ละปี แต่เมื่อพิจารณาถึงอัตราการขยายตัวใน พ.ศ.2518 ถึง พ.ศ. 2522 แล้ว ปรากฏว่าธนาคารและประกันภัย มีการขยายตัวมากกว่าสาขาอื่น คิดเป็นร้อยละ 29.79 รองลงมาคือ การก่อสร้าง ร้อยละ 27.91 ไฟฟ้าประปา ร้อยละ 12.75 การคมนาคมขนส่งร้อยละ 10.46 การบริหารและป้องกันประเทศ ร้อยละ 8.12 และที่อยู่อาศัย ร้อยละ 4.12

3. ประชากร

3.1 ขนาดประชากร ประชากรบริเวณลุ่มน้ำแม่กลอง พ.ศ. 2522 มีจำนวน 3,207,179 คน ชาย 1,598,231 คน หญิง 1,608,948 คน คิดเป็นร้อยละ 6.96 รองลงมาคือ ราชบุรี ร้อยละ 19.73 นครปฐม ร้อยละ 17.24 กาญจนบุรี ร้อยละ 15.68 เพชรบุรีร้อยละ 11.19 สมุทรสาคร ร้อยละ 8.08 และสมุทรสงคราม ร้อยละ 6.10

เมื่อพิจารณาขนาดประชากรเป็นรายอำเภอ จะพบว่าส่วนใหญ่ประชากรจะตั้งถิ่นฐานรวมกลุ่มกันอยู่ทางคันตะวันออก ซึ่งเป็นที่ราบลุ่มน้ำมีความอุดมสมบูรณ์ เส้นทางคมนาคมสะดวกทั้งทางรถยนต์และรถไฟ แบ่งกลุ่มอำเภอตามขนาดประชากรได้เป็น 6 กลุ่ม คือ (แผนที่ 10, ตารางที่ 5)

กลุ่มที่ 1 กลุ่มอำเภอที่มีประชากรขนาดใหญ่มาก มีจำนวนประชากรมากกว่า 140,000 คนขึ้นไป มี 2 อำเภอ คือ อำเภอเมืองนครปฐม อำเภอเมืองราชบุรี

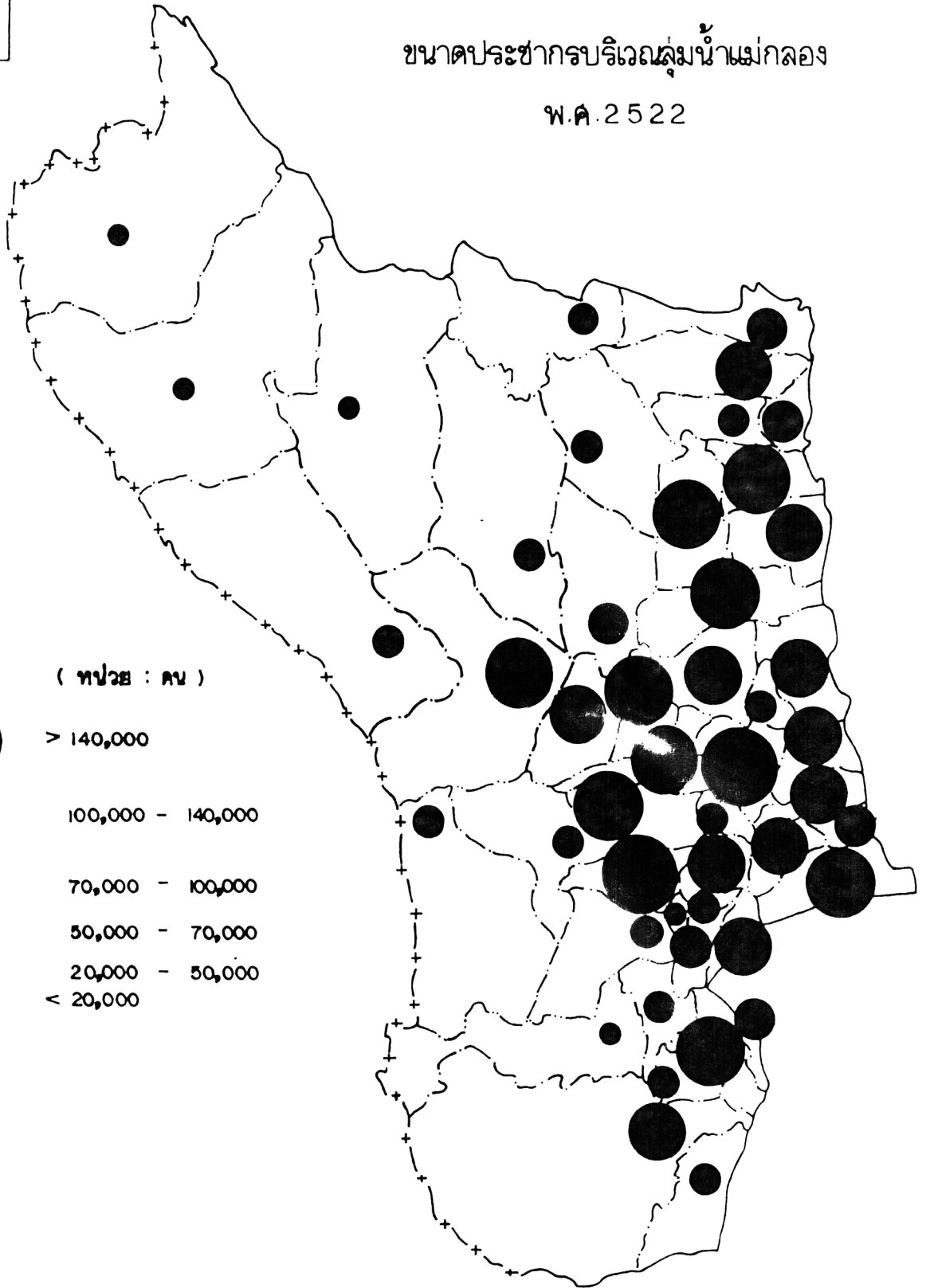
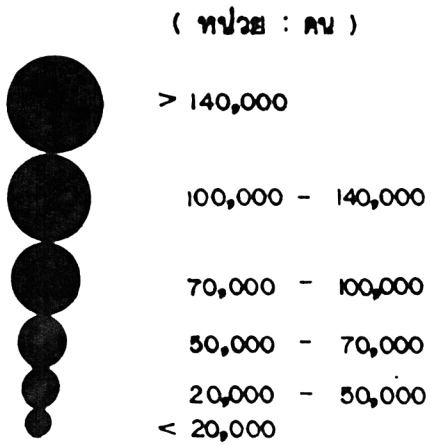
กลุ่มที่ 2 กลุ่มอำเภอที่มีประชากรขนาดใหญ่ มีจำนวนประชากรระหว่าง 100,000-140,000 คน มี 9 อำเภอ คือ อำเภอบ้านโป่ง เมืองสุพรรณบุรี เมืองสมุทรสาคร เมืองกาญจนบุรี ทามะกา สองพี่น้อง อู่ทอง ไชยาราม และเมืองเพชรบุรี

กลุ่มที่ 3 กลุ่มอำเภอที่มีประชากรปานกลาง ค่อนข้างใหญ่ มีจำนวน

15 0 15 30 กม.

ขนาดประชากรบริเวณลุ่มน้ำแม่กลอง พ.ศ. 2522

ประชากรระหว่าง 70,000-100,000 คน มีอำเภอ 11 อำเภอ คือ อำเภอกำเนินสะดวก
ทามวง เมืองสมุทรสงคราม สามชุก นครชัยศรี บางเลน สามพราน หายาง
บางปลาร้า กำแพงแสน และบ้านแพ้ว

กลุ่มที่ 4 กลุ่มอำเภอที่มีประชากรขนาดปานกลาง มีจำนวนประชากร
ระหว่าง 50,000-70,000 คน มี 6 อำเภอ คือ อำเภอเค็มบางนางบัว อัมพวา
พนมทวน กระจุกหมื่น ศรีประจันต์ และบ้านแหลม

กลุ่มที่ 5 กลุ่มอำเภอที่มีประชากรขนาดค่อนข้างเล็ก มีจำนวนประชากร
ระหว่าง 20,000-50,000 คน มี 14 อำเภอ คือ บ่อพลอย บ้านลาด ชะอำ
จอมบึง อำเภอปากท่อ บางคนที บางแพ คอนเจดีย์ เขาย้อย คอนตุม
กิ่งอำเภอกำแพงแสน เลาช่วญ กิ่งอำเภอ สวนผึ้ง และ ไทรโยค

กลุ่มที่ 6 กลุ่มอำเภอที่มีประชากรขนาดเล็ก มีจำนวนประชากรน้อยกว่า
20,000 คน มี 5 อำเภอ คือ อำเภอทองมาภูมิ วัดเพลง ศรีสวัสดิ์ กิ่งอำเภอ
หนองหญ้าปล้อง และสังขละบุรี

จากการพิจารณาขนาดประชากรในแต่ละกลุ่มอำเภอ จะพบว่ากลุ่มอำเภอที่มี
ขนาดประชากรใหญ่ (กลุ่มที่ 1 และ กลุ่มที่ 2) ส่วนมากจะเป็นอำเภอซึ่งเป็นที่ตั้งของ
เทศบาลและเป็นชุมชนเมืองที่สำคัญ มีเส้นทางคมนาคมสะดวกทั้งทางรถยนต์และรถไฟ
โดยที่ทุกอำเภอทั้งกล่าวทุกอำเภอ นอกจากนั้นยังตั้งอยู่บริเวณลุ่มน้ำภาคกลาง ซึ่ง
มีสมรรถนะดินสูงเหมาะกับการเกษตรกรรม ทำให้ประชากรตั้งถิ่นฐานประกอบอาชีพอยู่
บริเวณอำเภอทั้งกล่าวเป็นจำนวนมาก อำเภอเหล่านี้จึงมีประชากรขนาดใหญ่กว่าอำเภอ
อื่น บริเวณลุ่มน้ำแม่กลอง ส่วนอำเภอที่มีขนาดประชากรปานกลาง (กลุ่มที่ 3 และ
กลุ่มที่ 4) จากการพิจารณาจะพบว่า อำเภอเกือบทั้งหมดเป็นอำเภอที่ไม่ได้เป็นที่ตั้งของ
เทศบาล ยกเว้นอำเภอเมืองสมุทรสงครามอำเภอเดียว แต่ก็ยังเป็นอำเภอที่มีพื้นที่ขนาดเล็ก
อำเภอเหล่านี้ส่วนใหญ่จะมีเส้นทางคมนาคมไม่สะดวกเท่ากับอำเภอที่มีประชากรขนาดใหญ่
ดังนั้นจะเห็นได้ว่าอำเภอที่มีประชากรขนาดปานกลางจะกระจายอยู่รอบ ๆ อำเภอที่มี
ขนาดประชากรใหญ่ ซึ่งมีเส้นทางคมนาคมสะดวก เพื่ออาศัยเส้นทางคมนาคมที่สะดวก
ของอำเภอที่อยู่ใกล้ ๆ แต่โดยเหตุที่อำเภอเหล่านี้ตั้งอยู่บริเวณลุ่มน้ำภาคกลาง ซึ่ง
มีความอุดมสมบูรณ์เหมาะกับการเกษตรกรรม จึงเป็นปัจจัยดึงดูดให้ประชากรเข้าไปตั้ง

ดินฐานอยู่มากพอควร และอำเภอที่มีประชากรขนาดเล็ก (กลุ่มที่ 5 และกลุ่มที่ 6) จากการพิจารณาจะพบว่าส่วนใหญ่เป็นอำเภอที่อยู่ทางคานตะวันตกของบริเวณลุ่มน้ำแม่กลอง เกือบทั้งหมด ซึ่งเป็นบริเวณที่มีภูมิประเทศเป็นภูเขาและที่สูง ไม่เหมาะกับการตั้งดินฐาน สมรรถนะคินทางการเกษตรกรรมต่ำ เส้นทางคมนาคมไม่สะดวก ทำให้ประชากรเข้าไปตั้งดินฐานอยู่น้อย จึงมีประชากรขนาดเล็ก อัตราส่วนของอำเภอที่มีประชากรขนาดใหญ่ต่อประชากรขนาดกลางและประชากรขนาดเล็ก เท่ากับร้อยละ 23.40 : 36.17 : 40.43

3.2 ความหนาแน่นของประชากร ความหนาแน่นของประชากรบริเวณลุ่มน้ำแม่กลอง พ.ศ. 2522 จะมีความหนาแน่นมากบริเวณตอนกลางทางคานตะวันออกของลุ่มน้ำ ได้แก่บริเวณจังหวัด สมุทรสาคร สมุทรสงคราม และบางส่วนของจังหวัด นครปฐม กาญจนบุรี ราชบุรี และ เพชรบุรี ทั้งนี้เนื่องจากบริเวณตอนกลางของลุ่มน้ำเป็นบริเวณที่ราบลุ่มที่มีความอุดมสมบูรณ์เหมาะกับการตั้งดินฐาน มีโครงข่ายเส้นทางคมนาคมหนาแน่นทั้งทางรถยนต์และรถไฟ อยู่ใกล้กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นศูนย์กลางทางคานเศรษฐกิจ สังคมและการบริหารของประเทศ ความหนาแน่นของประชากรบริเวณลุ่มน้ำแม่กลองเฉลี่ยเท่ากับ 80 คนต่อตารางกิโลเมตร ซึ่งต่ำกว่าความหนาแน่นของประชากรทั้งประเทศ¹ จังหวัดที่มีความหนาแน่นของประชากรมากที่สุด คือ จังหวัดสมุทรสงคราม มีประชากรหนาแน่น 472 คนต่อตารางกิโลเมตร รองลงมาคือจังหวัดสมุทรสาคร 304 คนต่อตารางกิโลเมตร นครปฐม 253 คนต่อตารางกิโลเมตร ราชบุรี 123 คนต่อตารางกิโลเมตร สุพรรณบุรี 131 คนต่อตารางกิโลเมตร เพชรบุรี 56 คนต่อตารางกิโลเมตร และ กาญจนบุรี 25 คนต่อตารางกิโลเมตร จะเห็นได้ว่าจังหวัดที่มีความหนาแน่นสูงส่วนมากเป็นจังหวัดที่มีพื้นที่ขนาดเล็ก มีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มน้ำและมีเส้นทางคมนาคมสะดวก ส่วนจังหวัดที่มีความหนาแน่นต่ำ เช่น เพชรบุรี และกาญจนบุรี จะเป็นจังหวัดที่มีพื้นที่ขนาดใหญ่ มีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่สูงและภูเขา เส้นทางคมนาคมไม่สะดวก จึงทำให้ความหนาแน่นต่ำกว่าจังหวัดอื่น

¹ความหนาแน่นเฉลี่ยของประชากรทั้งประเทศในปี 2522 เท่ากับ 89 คนต่อตารางกิโลเมตร

จากการพิจารณาความหนาแน่นของประชากรเป็นรายอำเภอ พ.ศ. 2522 จะแบ่งความหนาแน่นได้ 6 กลุ่มคือ (แผนที่ 11, ตารางที่ 5)

กลุ่มที่ 1 กลุ่มอำเภอซึ่งมีความหนาแน่นสูงมาก มีความหนาแน่นมากกว่า 450 คนต่อตารางกิโลเมตร มี 3 อำเภอคือ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม บางคนที และเมืองนครปฐม

กลุ่มที่ 2 กลุ่มอำเภอซึ่งมีความหนาแน่นสูง มีความหนาแน่นระหว่าง 300-450 คน ต่อตารางกิโลเมตร มี 10 อำเภอ คือ อำเภอกระทุ่มแบน คำเนินสะดวก อัมพวา เมืองเพชรบุรี สามพราน บ้านโป่ง เมืองราชบุรี ทาเมะกา บ้านแพ้ว และ ศรีประจันต์

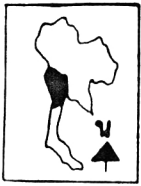
กลุ่มที่ 3 กลุ่มอำเภอที่มีความหนาแน่นปานกลางค่อนข้างสูง มีความหนาแน่นระหว่าง 200-300 คนต่อตารางกิโลเมตร มี 8 อำเภอ คือ อำเภอกำแพงแสน เมืองสมุทรสาคร บ้านแหลม นครชัยศรี วิกเพลง โทหาราม เมืองสุพรรณบุรี และ บางแพ

กลุ่มที่ 4 กลุ่มอำเภอที่มีความหนาแน่นปานกลาง มีความหนาแน่นระหว่าง 120-200 คนต่อตารางกิโลเมตร มี 7 อำเภอ คือ อำเภอคอนทูน อุทอง บางปลาม้า ท่าม่วง คอนเจ็คย์ สองพี่น้อง และบ้านลาด

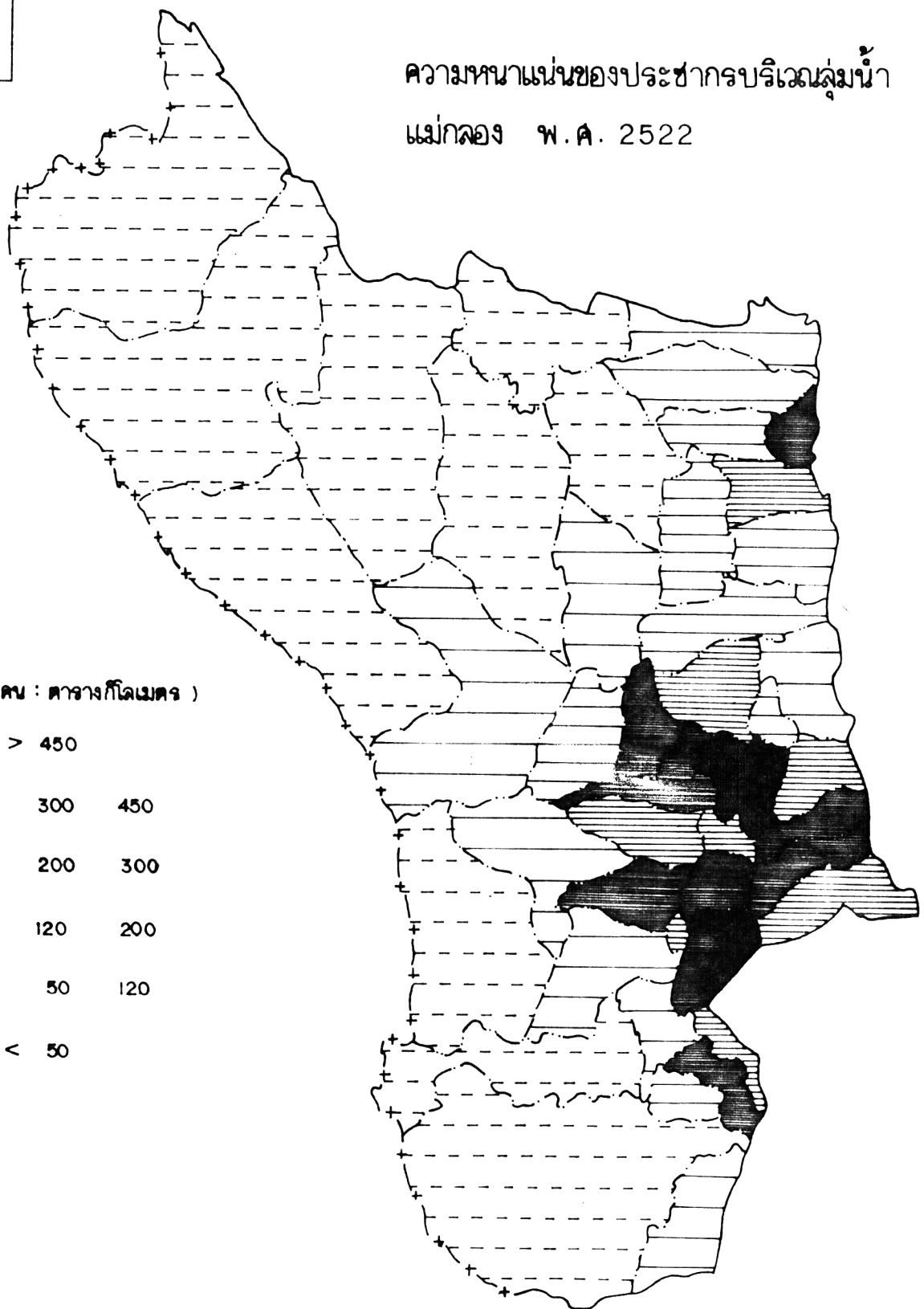
กลุ่มที่ 5 กลุ่มอำเภอที่มีความหนาแน่นค่อนข้างต่ำ มีความหนาแน่นระหว่าง 50-120 คนต่อตารางกิโลเมตร มี 9 อำเภอ คือ อำเภอเค็มบางนางบัว สามชุก บางเลน ปากท่อ เขาย้อย ชะอำ เมืองกาญจนบุรี พนมทวน และ จอมบึง

กลุ่มที่ 6 กลุ่มอำเภอที่มีความหนาแน่นต่ำ มีความหนาแน่นน้อยกว่า 50 คนต่อตารางกิโลเมตร มี 10 อำเภอ คือ อำเภอเสาวชัย บ่อพลอย กิ่งอำเภอ คานช้าง ท่ายาง กิ่ง อำเภอสวนผึ้ง กิ่งอำเภอหนองหญ้าปล้อง ไทรโยค ศรีสวัสดิ์ ทองคาภูมิ และ สังขละบุรี

15 0 15 30 กม

ความหนาแน่นของประชากรบริเวณลุ่มน้ำ แม่กลอง พ.ศ. 2522

(คน : ตารางกิโลเมตร)

- > 450
- 300 450
- 200 300
- 120 200
- 50 120
- < 50

อำเภอที่มีความหนาแน่นสูง (กลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2) และอำเภอที่มีความหนาแน่นปานกลาง (กลุ่มที่ 3 และกลุ่มที่ 4) ส่วนใหญ่จะเป็นอำเภอที่มีพื้นที่ขนาดเล็ก มีขนาดประชากรใหญ่และปานกลาง ซึ่งตั้งอยู่บริเวณตอนกลางทางคานตะวันตก ซึ่ง มีเส้นทางคมนาคมสะดวกทั้งทางรถยนต์และรถไฟ ส่วนอำเภอที่มีความหนาแน่นต่ำ (กลุ่มที่ 5 และกลุ่มที่ 6) ส่วนใหญ่จะเป็นอำเภอซึ่งตั้งอยู่ทางคานตะวันตก มีพื้นที่ขนาดใหญ่ และมีประชากรขนาดเล็ก การคมนาคมไม่สะดวก ทำให้อำเภอเหล่านี้มีความหนาแน่นของประชากรต่ำ

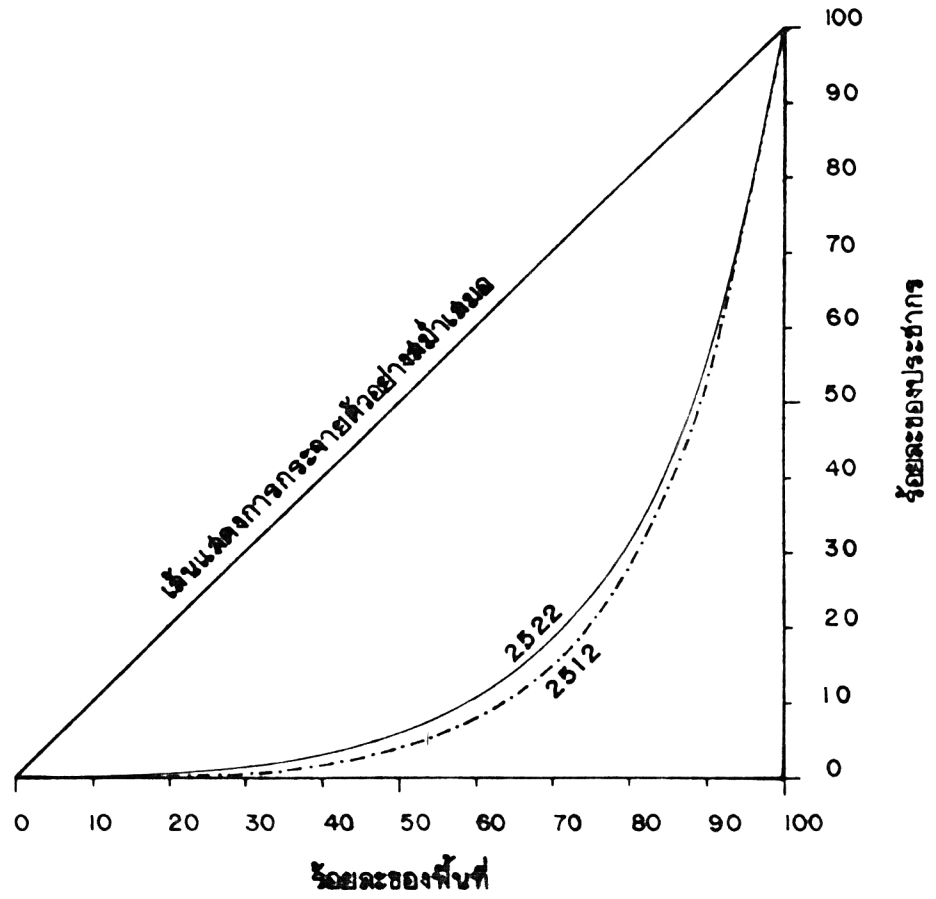
3.3 การกระจายตัวของประชากร การกระจายตัวของประชากรบริเวณลุ่มน้ำแม่กลอง มีรูปแบบการกระจายตัวอยู่บริเวณที่ราบลุ่มน้ำทางคานตะวันตก เป็นแนวยาวจากเหนือมาใต้ บริเวณที่มีการกระจายตัวของประชากรหนาแน่นจะเป็นบริเวณตอนกลางทางคานตะวันตก ซึ่งเป็นแนวต่อเนื่องจากกรุงเทพมหานคร เส้นทางคมนาคมสะดวกทั้งทางรถยนต์และรถไฟ มีทางหลวงแผ่นดินสายเพชรเกษม และสายธนบุรี-ปากท่อ ศึกษานจังหวัดนครปฐม ราชบุรี เพชรบุรี สมุทรสาคร และสมุทรสงคราม ส่วนทางรถไฟจะมีขบวนรถไฟสายใต้ผ่านจังหวัดนครปฐม ราชบุรี เพชรบุรี และทางรถไฟซึ่งแยกจากชุมทางหนองปลาตุ๊ก ที่อำเภอบ้านโป่ง โดยเชื่อมกับจังหวัดกาญจนบุรีและจังหวัดสุพรรณบุรี ส่วนจังหวัดสมุทรสาครและสมุทรสงครามจะมีทางรถไฟสายแม่กลองศึกษาน

บริเวณทางคานตะวันตกของลุ่มน้ำจะมีการกระจายตัวของประชากรเบาบาง เนื่องจากมีลักษณะภูมิประเทศ เป็นที่สูงและภูเขา เส้นทางคมนาคมไม่สะดวก จึงไม่เหมาะกับการตั้งถิ่นฐาน

3.3.1 การกระจายตัวของประชากรจาก Lorenze Curve การกระจายตัวของประชากรบริเวณลุ่มน้ำแม่กลองเมื่อพิจารณาจาก Lorenze Curve โดยเปรียบเทียบระหว่าง พ.ศ.2512 กับ พ.ศ.2522 จะพบว่าใน พ.ศ.2512 มีการกระจายตัวของประชากรน้อยกว่า พ.ศ. 2522 เพราะเส้นโค้งที่แสดงการกระจายตัวของประชากร พ.ศ. 2512 อยู่ห่างจากเส้นที่แสดงการกระจายตัวอย่างสม่ำเสมอมากกว่า พ.ศ. 2522 (แผนภูมิที่ 2, ตารางที่ 7, 8) และเมื่อพิจารณาการกระจายตัวของ

LORENZ CURVE แสดงการกระจายตัวของประชากร

บริเวณลุ่มน้ำแม่กลอง พ.ศ. 2512 และ พ.ศ. 2522

ประชากรบนพื้นที่แล้วจะพบว่า ในพ.ศ. 2512 ประชากรร้อยละ 50 หรือประมาณ 1,301,546 คน จะกระจายตัวอยู่บนพื้นที่ประมาณร้อยละ 11.12 ส่วนที่เหลือจะกระจายตัวอยู่บนพื้นที่ประมาณร้อยละ 88.88 ของบริเวณลุ่มน้ำและใน พ.ศ. 2522 ประชากรร้อยละ 50 หรือประมาณ 1,603,590 คน จะกระจายตัวอยู่บนพื้นที่ 11.63 ส่วนที่เหลือจะกระจายตัวอยู่บนพื้นที่ประมาณ 88.37 จะเห็นว่าประชากรครึ่งหนึ่งของบริเวณลุ่มน้ำแม่กลอง จะรวมตัวกันอยู่ในพื้นที่ที่จำกัด แม้ระยะเวลาจะห่างกันคือ 10 ปี ก็ตาม ซึ่งอาจเป็นเพราะความหนาแน่นของประชากรใน พ.ศ. 2512 บนพื้นที่ร้อยละ 11.12 ยังมีความหนาแน่นน้อย ประกอบกับบริเวณนี้เป็นที่ราบลุ่มน้ำที่มีความอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การเกษตรกรรม การคมนาคมสะดวก การใช้ประโยชน์จากที่ดินทางด้านเศรษฐกิจและสังคมยังไม่ขยายตัวเต็มที่ จึงมีผลให้ประชากรครึ่งหนึ่งของบริเวณนี้กระจายตัวกันอยู่บนพื้นที่เกือบเท่าเดิม

ถ้าพิจารณาถึงประชากรสามในสี่หรือร้อยละ 75 ของประชากรบริเวณลุ่มน้ำแม่กลองทั้งหมดจะพบว่า ใน พ.ศ. 2512 ประชากรร้อยละ 75 หรือ 1,945,167 คน จะกระจายตัวอยู่บนพื้นที่ประมาณร้อยละ 21.13 ที่เหลือจะกระจายตัวอยู่บนพื้นที่ร้อยละ 78.87 และใน พ.ศ. 2522 ประชากรร้อยละ 75 หรือ 2,433,671 คน จะกระจายตัวอยู่ในพื้นที่ร้อยละ 24.01 ที่เหลือจะกระจายตัวอยู่บนพื้นที่ร้อยละ 75.99 จะเห็นว่าใน พ.ศ. 2522 ประชากรร้อยละ 75 มีการกระจายตัวบนพื้นที่มากกว่า พ.ศ. 2512 ร้อยละ 2.88 ซึ่งนับว่ามีการกระจายตัวออกไปสู่พื้นที่ต่าง ๆ น้อยมาก ซึ่งอาจเนื่องจากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น

การกระจายตัวของประชากรระหว่างเขตเมือง (เทศบาล) และเขตชนบท จะพบว่าใน พ.ศ. 2512 มีประชากรร้อยละ 9.99 กระจายตัวอยู่ในเขตเมือง และร้อยละ 90.01 กระจายตัวอยู่ในชนบท ส่วนใน พ.ศ. 2522 ประชากรร้อยละ 10.37 กระจายตัวอยู่ในเขตเมือง และร้อยละ 89.63 กระจายตัวอยู่ในเขตชนบท เมื่อเปรียบเทียบกัน จะเห็นว่าประชากรในเขตเมืองมีการเพิ่มขึ้นน้อยมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากในช่วงระยะเวลา 10 ปี ไม่มีการขยายเขตเมืองหรือตั้งเทศบาลขึ้นมาใหม่ ทำให้การขยายตัวของกิจกรรมต่าง ๆ ในเขตเมืองมีน้อย มีผลให้แรงงานในเมืองน้อยด้วย จึงทำให้

ประชากรในเขตเมืองมีการเพิ่มขึ้นน้อยมาก นอกจากนั้นประชากรบริเวณลุ่มน้ำแม่กลองส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตรกรรม ซึ่งต้องใช้พื้นที่ขนาดใหญ่มีพื้นที่ในเขตเมืองขนาดจำกัดไม่เหมาะสม ทำให้อัตราส่วนของประชากรที่อาศัยอยู่ในชนบทสูงมาก และมีประชากรเพิ่มมากขึ้นจึงก่อให้เกิดการบุกเบิกพื้นที่ป่า เพื่อใช้ทำการเกษตรกรรม จึงจะเห็นได้จากการประเมินพื้นที่ป่าจากภาพถ่ายดาวเทียม ใน พ.ศ. 2520 มีพื้นที่ป่าลดลงร้อยละ 46 มีการตั้งอำเภอและกิ่งอำเภอขึ้นใหม่อีก 4 แห่ง เนื่องจากสภาพป่าหมดไป เพราะประชากรเข้าไปตั้งถิ่นฐานเพิ่มมากขึ้น คือ อำเภอเสาวชัยในจังหวัดกาญจนบุรี กิ่งอำเภอกำแพงแสน จังหวัดสุพรรณบุรี กิ่งอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี และกิ่งอำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี ประชากรจึงกระจายตัวในพื้นที่เหล่านั้นมากขึ้น จึงทำให้อัตราส่วนของประชากรในเขตเมืองเพิ่มขึ้นน้อยมาก

3.3.2 คชณีการรวมตัวของประชากร (Concentration Index)

การหาค่าการรวมตัวของประชากร เป็นการวัดการกระจายตัวหรือการรวมตัวของประชากรบนพื้นที่ ค่าการรวมตัวจะมีค่าอยู่ระหว่าง 0-1 ถ้าค่าโน้มเอียงไปทาง 1 แสดงว่ามีการรวมตัวของประชากรบนพื้นที่มาก ถ้าค่าโน้มเอียงไปทาง 0 แสดงว่ามีการกระจายตัวของประชากรบนพื้นที่มาก

ค่าการรวมตัวของประชากรจะหาได้จากสูตร ดังนี้

$$\text{ค่าการรวมตัวของประชากร} = \frac{\text{อัตราส่วนสะสมของพื้นที่} - \text{อัตราส่วนสะสมของประชากร}}{\text{อัตราส่วนสะสมของพื้นที่}}$$

ใน พ.ศ. 2512 ค่าการรวมตัวของประชากรมีค่า 0.4496¹ และใน พ.ศ. 2522 มีค่า 0.4575² (ตารางที่ 7, 8) ค่าการรวมตัวของสองช่วงปี น้อยกว่า

$$^1 \text{ค่าการรวมตัวของประชากร พ.ศ. 2512} = \frac{3,319.12 - 1,826.84}{3,319.12}$$

$$= 0.4496$$

$$^2 \text{ค่าการรวมตัวของประชากร พ.ศ. 2522} = \frac{3,550.56 - 1,925.91}{3,550.56}$$

$$= 0.4,575$$

0.5 แสดงว่าประชากรบริเวณลุ่มน้ำแม่กลองมีการตั้งถิ่นฐานแบบกระจายตัวบนพื้นที่มากกว่าการรวมตัว

3.4 การเปลี่ยนแปลงประชากรบริเวณลุ่มน้ำแม่กลองระหว่าง พ.ศ. 2517 - พ.ศ. 2522 การเปลี่ยนแปลงประชากรบริเวณลุ่มน้ำแม่กลองใน พ.ศ. 2517 - พ.ศ. 2522 มีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้น 264,563 คน หรือพันละ 16 คนต่อปี โดยมีอัตราการเพิ่มขึ้นตามธรรมชาติเฉลี่ยพันละ 22 คนต่อปี ส่วนการเพิ่มขึ้นจากการย้ายถิ่นปรากฏว่าบริเวณลุ่มน้ำแม่กลองมีอัตราการย้ายถิ่นออกมากกว่าการย้ายถิ่นเข้าพันละ 6 คนต่อปี ทั้งนี้อาจเนื่องจากบริเวณลุ่มน้ำแม่กลองสามารถติดต่อกับกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นแหล่งงานขนาดใหญ่ได้สะดวก ทำให้ประชากรส่วนหนึ่งจากบริเวณลุ่มน้ำแม่กลองอพยพเข้าสู่กรุงเทพมหานคร จังหวัดที่มีประชากรเดิมมากที่สุดคือ จังหวัดกาญจนบุรี คิดเป็นพันละ 38 คนต่อปี รองลงมาคือ จังหวัดราชบุรีและนครปฐม พันละ 19 คนต่อปี จังหวัดสมุทรสาครพันละ 15 คนต่อปี จังหวัดเพชรบุรี พันละ 13 คนต่อปี และจังหวัดสุพรรณบุรี และสมุทรสงคราม พันละ 3 คนต่อปี

เมื่อพิจารณาถึงการเปลี่ยนแปลงของประชากรในระดับอำเภอ ซึ่งแม้ว่าการเพิ่มขึ้นของประชากรจะเป็นการเพิ่มขึ้นตามธรรมชาติก็ตาม แต่ก็สามารถเห็นได้ถึงความแตกต่างของการเพิ่มขึ้นของประชากรจากการอพยพเข้าและออกในรายอำเภอได้ ซึ่งจะแสดงให้เห็นถึงอำเภอที่มีปัจจัยดึงดูดและผลักดัน (Push and Pull Factors) โดยแบ่งกลุ่มการเพิ่มจำนวนประชากรจากการเปรียบเทียบกันในระดับอำเภอของบริเวณลุ่มน้ำแม่กลองเป็น 6 กลุ่ม ดังนี้คือ (แผนที่ 12, ตารางที่ 9)

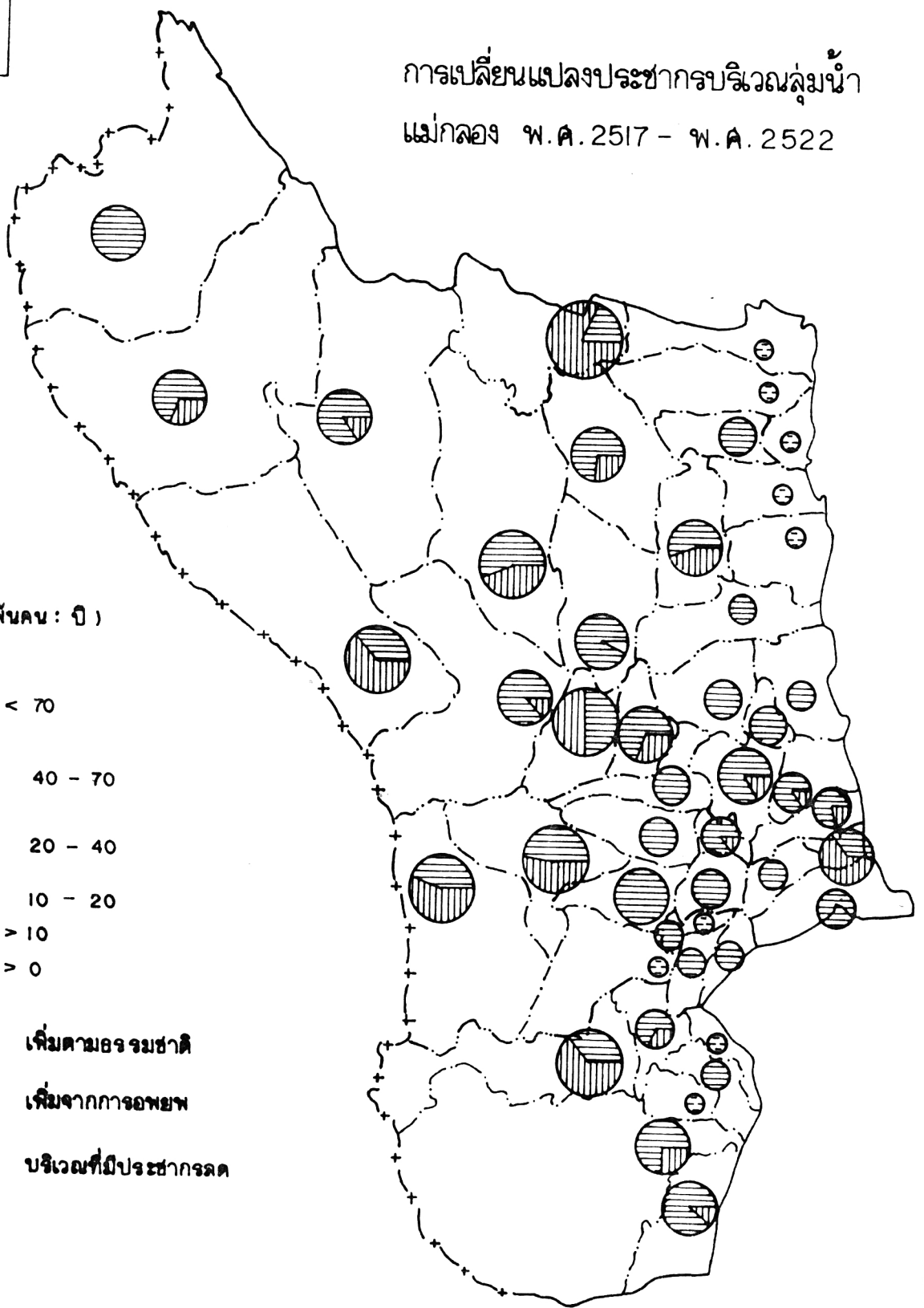
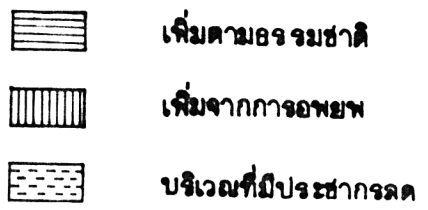
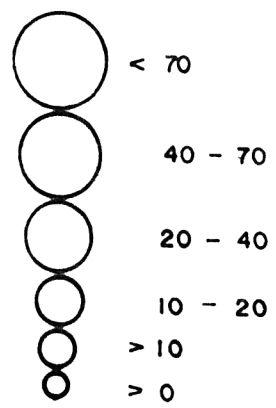
กลุ่มที่ 1 กลุ่มอำเภอที่มีประชากรเพิ่มสูงมาก มีประชากรเพิ่มมากกว่าพันละ 70 คนต่อปี มี 1 อำเภอ คือ อำเภอคานช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี โดยเพิ่มขึ้นตามธรรมชาติ พันละ 22 คนต่อปี และเพิ่มขึ้นจากการอพยพเข้าพันละ 101 คนต่อปี

กลุ่มที่ 2 กลุ่มอำเภอที่มีประชากรเพิ่มสูง มีประชากรเพิ่มขึ้นพันละ 40-70 คนต่อปี มี 6 อำเภอ คือ อำเภอหนองหญ้าปล้อง อำเภอบอพลอย ไทรโยค อำเภอสามชุก อำเภอท่าม่วง และ จอมบึง

การเปลี่ยนแปลงประชากรบริเวณลุ่มน้ำ แม่กลอง พ.ศ. 2517 - พ.ศ. 2522

(พันคน : ปี)

กลุ่มที่ 3 กลุ่มอำเภอที่มีประชากรเพิ่มปานกลาง มีประชากรเพิ่มขึ้น
พันละ 20-40 คนต่อปี มี 13 อำเภอ คือ อำเภออุทอง เลาช้วย สังขละบุรี
ทองผาภูมิ ศรีสวัสดิ์ พนมทวน เมืองกาญจนบุรี กระจุมแบน เมืองนครปฐม ทายาง
หามะกา ชะอำ และเมืองเพชรบุรี ซึ่งส่วนใหญ่เป็นอำเภอที่มีศูนย์กลางการย้ายถิ่นเข้ามา
มากกว่าการย้ายถิ่นออก นอกจากอำเภอเมืองราชบุรีและสังขละบุรี ที่มีศูนย์กลางการย้ายถิ่นออก
มากกว่าการย้ายถิ่นเข้า แต่เนื่องจากมีประชากรเพิ่มตามธรรมชาติสูง จึงทำให้มีการเพิ่ม
ขึ้นของประชากรโดยส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลาง

กลุ่มที่ 4 กลุ่มอำเภอที่มีประชากรเพิ่มค่อนข้างต่ำ มีประชากรเพิ่มขึ้น
พันละ 10-20 คนต่อปี มี 11 อำเภอ คือ อำเภอสามพราน บ้านโป่ง คอนเฑีย
โพธาราม เมืองสมุทรสาคร กำแพงแสน นครชัยศรี เขาย้อย คอนคม บางแพ
และคำเนินสะควก อำเภอเหล่านี้จะมีศูนย์กลางการย้ายถิ่นออกมากกว่าการย้ายถิ่นเข้า แต่
ยังมีอัตราการน้อยกว่าการเพิ่มตามธรรมชาติ จึงมีผลให้การเพิ่มขึ้นของประชากรโดยส่วนรวม
อยู่ในระดับต่ำ

กลุ่มที่ 5 กลุ่มอำเภอที่มีประชากรเพิ่มต่ำ มีประชากรเพิ่มขึ้นน้อยกว่า
พันละ 10 คนต่อปี มี 7 อำเภอ คือ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม บางเลน สองพี่น้อง
วัดเพลง บ้านแพ้ว เมืองเพชรบุรี และ อัมพวา ส่วนใหญ่จะเป็นอำเภอที่มีประชากร
อพยพออกสูงใกล้เคียงกับการเพิ่มตามธรรมชาติ จึงทำให้การเพิ่มของประชากรโดยส่วน
รวมมีอัตราต่ำมาก

กลุ่มที่ 6 กลุ่มอำเภอที่มีประชากรลด มีประชากรลดระหว่างพันละ
0-40 คนต่อปี มี 9 อำเภอ อำเภอที่มีประชากรลดมากที่สุด คือ อำเภอเมืองสุพรรณบุรี
มีประชากรลดพันละ 40 คนต่อปี รองลงมาคือ อำเภอศรีประจันต์ บางปลาม้า บางคนที
สามชุก ปากท่อ บ้านลาด เดิมบางนางบวช และบ้านแหลม อำเภอเหล่านี้จะมีอัตราการ
ย้ายถิ่นออกสูงมากกว่าการย้ายถิ่นเข้าและการเพิ่มตามธรรมชาติ จึงเกิดภาวะการลด
ประชากรในบริเวณอำเภอเหล่านี้ขึ้น

จากการแบ่งกลุ่มการเพิ่มขึ้นของประชากรบริเวณลุ่มน้ำแม่กลอง กล่าวได้ว่า
การเปลี่ยนแปลงประชากรบริเวณลุ่มน้ำแม่กลอง มี 2 ลักษณะคือ กลุ่มอำเภอที่มีจำนวน

ในบริเวณอำเภอที่มีประชากรล้น มีสาเหตุจากการมีปัจจัยผลักดันในท้องถิ่น และการมีปัจจัยดึงดูดของพื้นที่ในบริเวณอำเภออื่น ๆ ซึ่งจากการพิจารณาถึงบริเวณ อำเภอที่มีประชากรล้นในจำนวน 9 อำเภอ ปรากฏว่าส่วนใหญ่อำเภอที่มีความหนาแน่น ของประชากรอยู่ในระดับกลางถึงระดับสูง จะมีพื้นที่ขนาดเล็ก และขนาดกลาง เมื่อเปรียบ เทียบกันกับอำเภอต่าง ๆ ในบริเวณลุ่มน้ำแม่กลอง ดังนั้นการขยายพื้นที่เพาะปลูกจึงทำ ได้ลำบาก ประกอบกับการบุกรุกพื้นที่ป่าที่มีสภาพเสื่อมโทรมในบริเวณอื่น ๆ เพิ่มมากขึ้น มีผลให้ประชากรย้ายถิ่นจากอำเภอเหล่านี้เป็นจำนวนมากว่าการย้ายถิ่นเข้าและการเพิ่ม ความธรรมชาติ นอกจากนั้นอาจเนื่องจากบริเวณอำเภอเหล่านี้ไม่มีการขยายตัวทาง เศรษฐกิจ ไม่มีแหล่งรองรับแรงงาน ประชากรจึงย้ายออกเพื่อแสวงหาพื้นที่ที่มีโอกาส ทางเศรษฐกิจดีกว่า

4. นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมในประเทศไทย

4.1 ความสำคัญของการพัฒนาอุตสาหกรรม เศรษฐกิจของประเทศไทยส่วน ใหญ่ขึ้นอยู่กับการผลิตจากสาขาเกษตรกรรม ซึ่งต้องอาศัยสภาพธรรมชาติเป็นหลัก ทำ ให้รายได้จากภาคเกษตรไม่แน่นอนกระทบกระเทือนต่อเศรษฐกิจของประเทศ นอกจาก นั้น ในระยะหลังเมื่อประชากรเพิ่มสูงขึ้น จึงเกิดการขาดแคลนที่ดินเพื่อการเกษตร ประชากรว่างงานเพิ่มขึ้น หึงมาตรฐานในการดำรงชีวิตเปลี่ยนไป ความต้องการสินค้า จากภาคอุตสาหกรรมสูงขึ้น จึงเกิดการพัฒนากิจการผลิตรัฐอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นการผลิต ในขั้นที่สอง (Secondary Sector) เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศร่วมกับภาค เกษตร ความสำคัญของการพัฒนาอุตสาหกรรมสรุปได้ดังนี้

4.1.1 ช่วยเพิ่มมูลค่าผลผลิต (Value Added) ให้สูงขึ้น เพราะ สินค้าอุตสาหกรรมที่แปรรูปแล้วจะมีมูลค่าสูงกว่าสินค้าที่มีลักษณะเป็นวัตถุดิบ

4.1.2 การลงทุนทางอุตสาหกรรมก่อให้เกิดการผลิตที่มีลักษณะต่อเนื่อง (Linkage) มากกว่าการลงทุนทางด้านการเกษตร เพราะการขยายการผลิต ในภาคการผลิตใดจะก่อให้เกิดความต้องการผลผลิตในภาคการผลิตอื่นด้วย โดยเฉพาะ อุตสาหกรรม จะทำให้เกิดการขยายการผลิตในลักษณะการต่อเนื่องทั้งข้างหน้าและ

ประชากรเพิ่มขึ้น และกลุ่มอำเภอที่มีจำนวนประชากรลดลง

ปัจจัยที่มีผลต่อการเพิ่มขึ้นและลดลงของจำนวนประชากรในแต่ละอำเภอ มีได้หลายกรณี โดยเหตุที่ประชากรบริเวณลุ่มน้ำแม่กลองส่วนใหญ่มีอาชีพหลักคือ การเกษตรกรรม จึงต้องการพื้นที่ในการเพาะปลูกเพิ่มขึ้น ดังนั้นบริเวณใดที่มีความหนาแน่นของประชากรต่ำ การใช้ที่ดินยังไม่ขยายตัวเต็มที่ เนื่องจากบางบริเวณมีสภาพเป็นป่า ทางคมนาคมไม่สะดวก และต่อมาป่ามีสภาพเสื่อมโทรมลง อำเภอเหล่านี้จะมีปัจจัยดึงดูด (Push Factor) ให้ประชากรอพยพเข้าไปตั้งถิ่นฐานเพื่อขยายพื้นที่เพาะปลูกเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะการปลูกพืชไร่ซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจที่ไม่ต้องการน้ำและความอุดมสมบูรณ์ของดินมากเท่ากับการทำนา จะมีความสำคัญมากขึ้น อำเภอที่มีประชากรเพิ่มสูงขึ้นจากปัจจัยดังกล่าวข้างต้น ได้แก่ กิ่งอำเภอคานช้าง หนองหญ้าปล้อง บ่อพลอย ไทรโยค สวนผึ้ง หามวง จอมบึง อุทอง เลาชวีญ สังขละบุรี ทองผาภูมิ ศรีสวัสดิ์ พนมทวน เมืองกาญจนบุรี ทายาง และ ชะอำ เป็นต้น ส่วนอำเภออื่น ๆ ที่มีจำนวนประชากรเพิ่มสูงขึ้นนอกจากอำเภอดังกล่าวข้างต้น ได้แก่ อำเภอกระทุ่มแบน เมืองนครปฐม ทามะกา เมืองราชบุรี สามพราน บ้านโป่ง โทธาราม และเมืองสมุทรสาคร เป็นต้น เนื่องจากเป็นอำเภอที่มีความหนาแน่นของประชากรสูง การใช้ที่ดินมีการขยายตัวอย่างกว้างขวาง ดังนั้นการเพิ่มขึ้นของประชากรจึงไม่ใช่การเพิ่มขึ้นของประชากรอื่นเนื่องมาจากการมีพื้นที่ในการรองรับการขยายตัวทางด้านเกษตร ดังเช่นอำเภอข้างต้น แต่จากการพิจารณาอาจกล่าวได้ว่า การเพิ่มขึ้นของประชากร ในบริเวณอำเภอเหล่านี้อาจเนื่องมาจากเป็นอำเภอที่เป็นเขตชุมชนเมือง เป็นแหล่งรองรับแรงงานขนาดใหญ่ มีประชากรอาศัยอยู่มาก และมีการกระจุกตัวของกิจกรรมเศรษฐกิจในคานต่าง ๆ เช่น คานธุรกิจ การค้า การบริการ และอุตสาหกรรม ซึ่งอาศัยความได้เปรียบของเมืองเป็นที่ตั้ง และมีปัจจัยคานอื่นสนับสนุน เช่น ใกล้แหล่งวัตถุดิบ และใกล้ตลาด ค่ายเหล่านี้จึงทำให้บริเวณอำเภอดังกล่าวเป็นแหล่งงานขนาดใหญ่ มีแรงดึงดูดให้ประชากรซึ่งส่วนหนึ่งได้รับปัจจัยผลักดัน (Pull Factor) จากการไม่มีพื้นที่ทำกิน อพยพย้ายถิ่นเข้ามาหางานทำในบริเวณอำเภอดังกล่าว การเพิ่มขึ้นของประชากรในอำเภอเหล่านี้จึงมีสาเหตุจากข้างต้น

ข้างหลัง (Forward and Backward Linkage) มากกว่าด้านการเกษตร

4.1.3 ช่วยแก้ปัญหาดุลชำระเงินไหลลดลง เนื่องจากการผลิตสินค้า อุตสาหกรรมโดยเฉพาะ สินค้าที่ผลิตขึ้นเพื่อทดแทนการนำเข้าและการส่งออก จะช่วยลดเงินตราในการส่งสินค้าเข้า และในขณะเดียวกันก็จะส่งสินค้าออกไปจำหน่ายเพื่อจะช่วยให้เงินตราต่างประเทศมากขึ้น ทำให้ปัญหาดุลชำระเงินไหลลดลง

4.1.4 ทำให้การออมเพิ่มสูงขึ้น (Saving) เนื่องจากการผลิตสินค้า อุตสาหกรรมจะได้ผลตอบแทนเป็นกำไร (Profits) ในรูปของตัวเงินซึ่งจะมีการเก็บออมไว้ส่วนหนึ่ง และอีกส่วนหนึ่งจะนำไปลงทุน ซึ่งจะนำมาซึ่งกำไรในขั้นต่อไป

4.1.5 เป็นแหล่งรองรับแรงงานขนาดใหญ่โดยเฉพาะอุตสาหกรรมที่มีความจำเป็นต้องใช้แรงงานในการผลิตเป็นจำนวนมาก (Labor Intensive) ซึ่งจะช่วยให้ปัญหาการว่างงานลดลง

4.2. นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรม เริ่มมีความสำคัญขึ้น หลัง พ.ศ. 2500 เนื่องจากมีการนำแผนพัฒนาเศรษฐกิจมาใช้ในประเทศไทยเป็นครั้งแรก มีผลให้โครงสร้างทางเศรษฐกิจของไทยเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม การผลิตด้านอุตสาหกรรมจะมีความสำคัญมากขึ้น มีการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการตั้งโรงงานในประเทศเพิ่มขึ้น โดยหวังว่าการพัฒนาอุตสาหกรรมจะเป็นตัวนำในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้เจริญได้ ถึงจะไกลกล่าวถึงนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504 - พ.ศ. 2509) รัฐบาลได้ลงทุนสร้างบริการขั้นพื้นฐาน การคมนาคมขนส่ง การชลประทาน และไฟฟ้า เพื่อสนับสนุนให้เกิดการลงทุนด้านอุตสาหกรรม โดยเฉพาะอุตสาหกรรมที่ใช้วัตถุดิบภายในประเทศ รัฐบาลให้สิทธิและประโยชน์ต่าง ๆ กับนักลงทุน โดยการยกเว้นภาษีอากรขาเข้าและภาษีการค้าสำหรับเครื่องจักรและอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จำเป็นในกิจการอุตสาหกรรม เป็นต้น มีผลให้อุตสาหกรรมมีการขยายตัวเพิ่มขึ้น ได้แก่ อุตสาหกรรมยางรถยนต์ กระจก กระดาษ ผลิตภัณฑ์อุปกรณ์ก่อสร้าง การถลุงแร่ดีบุก และ อุตสาหกรรมทอผ้า การลงทุนของอุตสาหกรรมในระยะนี้ ส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปของรัฐวิสาหกิจ การลงทุนของเอกชนมี

น้อย เนื่องจากในแผนพัฒนาฉบับที่ 1 ไม่ได้กล่าวถึงการวางแผนพัฒนาอุตสาหกรรมของเอกชน ทำให้เอกชนไม่ทราบนโยบายในการพัฒนาอุตสาหกรรมของรัฐบาลแน่ชัดว่าจะเป็นไปในทิศทางใด

แผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2510 - พ.ศ. 2514) รัฐบาลเพิ่มการลงทุนในการสร้างบริการพื้นฐานประเภทต่าง ๆ เพื่อเป็นรากฐานสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจในอนาคต มีการส่งเสริมการลงทุนของเอกชนทั้งภายในและภายนอกให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เนื่องจากอุตสาหกรรมในแผนพัฒนา ฉบับที่ 1 ส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมขนาดเล็ก นอกจากนั้นรัฐยังให้ความช่วยเหลือกิจการอุตสาหกรรมในค้ำต่าง ๆ กล่าวคือ

มีการกำหนดมาตรการในอันที่จะเป็นประโยชน์แก่ผู้ประกอบการอุตสาหกรรม เช่น ภาษีอากรต่าง ๆ มีการจำกัดขอบเขตรัฐวิสาหกิจไม่ให้แข่งขันกับเอกชน จัดสร้างบริการต่าง ๆ เพื่อรองรับอุตสาหกรรม ได้แก่ การสร้างนิคมอุตสาหกรรม ซึ่งจัดตั้งขึ้นเพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนที่ค้ำโรงงาน เนื่องจากที่ดินมีราคาสูงและหายาก ต้องเสียค่าใช้จ่ายค้ำสาธารณูปการต่าง ๆ ดังนั้นการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมที่มีบริการสาธารณะพร้อมมูล ก็จะเป็นประโยชน์แก่ผู้ลงทุน ซึ่งสามารถจะตั้งโรงงานได้ทันที ทั้งยังเป็นประโยชน์ในการกระจายการลงทุนไม่ให้อาศัยอยู่ในเมืองอย่างที่ยานมา และสะดวกต่อการควบคุมสภาวะแวดล้อมเป็นพิษอันเนื่องจากอุตสาหกรรมได้โดยง่ายอีกด้วย นิคมอุตสาหกรรมแห่งแรกที่รัฐจัดตั้งขึ้น คือ นิคมอุตสาหกรรมบางชัน อ่าเภอมีนบุรี ซึ่งเริ่มก่อสร้างในปี 2511 ภายใต้การควบคุมของกรมโรงงานอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม มีเนื้อที่ 689 ไร่ และได้มีโรงงานต่าง ๆ เข้าไปเปิดดำเนินการ ได้แก่ โรงงานผลิตสี ยา ประกอบรถยนต์ ชิ้นส่วนอะไหล่ วัสดุก่อสร้าง เป็นต้น

ส่งเสริมอุตสาหกรรมที่ใช้วัตถุดิบภายในประเทศมากขึ้น ตลอดจนพยายามให้โอกาสในการจ้างงานเพิ่มสูงขึ้น (Employment Opportunity)

ส่งเสริมอุตสาหกรรมผลิตสินค้าเพื่อทดแทนการนำเข้า (Import Substitution) โดยให้สิทธิประโยชน์ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน โดยเฉพาะด้านการยกเว้นหรือลดหย่อนภาษี กำหนดมาตรการคุ้มครองอุตสาหกรรมภายใน

โดยปรับอัตราภาษีสินค้าเข้าให้เหมาะสมกับการเข้ามาแข่งขันกับอุตสาหกรรมภายในประเทศ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2515 - พ.ศ. 2519) รัฐบาลมีนโยบายกระจายอุตสาหกรรมออกไปสู่ส่วนภูมิภาคเพื่อเป็นการกระจายรายได้และป้องกันปัญหาการอพยพเข้าสู่เมืองหลวง ซึ่งเป็นแหล่งงานขนาดใหญ่ มีการกำหนดมาตรการแนชชันในการสนับสนุนการลงทุนของเอกชนด้านอุตสาหกรรม ศึกษาวิจัยอุตสาหกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศ ทั้งให้รัฐวิสาหกิจที่ดำเนินกิจการอุตสาหกรรมในแผนพัฒนา ฉบับที่ 1 และ 2 ทบทวนวัตถุประสงค์ในทางการจัดตั้งว่าจะคงไว้หรือเลิกกิจการและให้ปรับตัวให้เข้ากับสภาพเศรษฐกิจ นอกจากนี้รัฐยังได้กำหนดประเภทอุตสาหกรรมที่จะเป็นตัวนำในการพัฒนา (Strategic Industries) โดยให้ความสำคัญกับอุตสาหกรรมที่มีลักษณะดังต่อไปนี้

อุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก ซึ่งจะเป็นอุตสาหกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโครงสร้างและมูลค่าของประเทศ

อุตสาหกรรมที่มีมูลค่าเพิ่มสูง (Value Added) เพื่อสนับสนุนการเพิ่มขึ้นของรายได้ประชาชาติ

อุตสาหกรรมพื้นฐาน (Basic Industries) เพื่อเสริมโครงสร้างอุตสาหกรรมให้มั่นคง

อุตสาหกรรมที่มีความเชื่อมโยงหรือต่อเนื่องกับอุตสาหกรรมหรือสาขาเศรษฐกิจอื่น โดยเฉพาะสาขาเกษตรกรรมเพื่อประโยชน์ในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดประโยชน์มากที่สุด

สำหรับปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ของการพัฒนาอุตสาหกรรมในแผน 1 และ 2 เช่น ปัญหาเงินทุนอุตสาหกรรม ระบบภาษีอากร และปัญหาการให้บริการของรัฐ ก็ได้มีการพยายามแก้ไขโดยรัฐได้ให้ความช่วยเหลือพิเศษในการพิจารณาลดค่าไฟฟ้า ประปา และบริการสาธารณะต่าง ๆ ในปี 2515 ตลอดจนได้มีการจัดตั้งการนิคมแห่งประเทศไทยขึ้น เพื่อรับผิดชอบงานด้านการนิคมอุตสาหกรรมโดยเฉพาะ

ทั้งนี้โดยหวังว่าการพัฒนาอุตสาหกรรมในประเทศไทยจะมีประสิทธิภาพมากขึ้น

แผนพัฒนาเศรษฐกิจ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520 - พ.ศ. 2524) รัฐมีนโยบายพัฒนาอุตสาหกรรมให้เจริญเติบโตควบคู่ไปพร้อมกับการพัฒนาด้านการเกษตร สนับสนุนให้มีการกระจายโครงสร้างของการผลิตทางอุตสาหกรรม ให้มีความสำคัญกับอุตสาหกรรมพื้นฐาน ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่มีความจำเป็นต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ เช่น อุตสาหกรรมเหล็ก ปูน เยื่อกระดาษ อุตสาหกรรมที่มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติขนาดใหญ่ ซึ่งรัฐได้พิจารณาว่าเอกชนไม่สามารถดำเนินการได้ตามลำพัง ให้มีความสำคัญกับอุตสาหกรรมที่มีการเชื่อมโยงหรือสนับสนุนอุตสาหกรรมอื่น เช่น อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์น้ำมันปิโตรเลียม ตลอดจนอุตสาหกรรมที่สนับสนุนให้มีการใช้แรงงานมาก นอกจากนี้รัฐยังมีนโยบายในการสนับสนุนให้มีการจัดตั้งโรงงานเพื่อแปรรูปวัตถุดิบการเกษตรในสวนภูมิภาค โดยจะอำนวยความสะดวกและให้การคุ้มครองด้านภาษี เพื่อเร่งรัดพัฒนาการผลิตทางการเกษตรที่เป็นวัตถุดิบของอุตสาหกรรม เช่น เยื่อกระดาษ อาหาร-กระป๋อง อาหารสัตว์ เป็นต้น

สำหรับนโยบายกระจายอุตสาหกรรมไปยังส่วนภูมิภาค ซึ่งในแผนพัฒนาฉบับที่ 3 ไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากมีการเน้นหนักในอุตสาหกรรมที่ผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้าและเพื่อการส่งออก ประกอบกับสิทธิประโยชน์ที่ให้แก่อุตสาหกรรมในส่วนภูมิภาคยังไม่จูงใจพอ รัฐไม่สามารถสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก การคมนาคมขนส่ง ไฟฟ้า ประปา ทหารเรือ และนิคมอุตสาหกรรมรองรับทัน ทั้งรัฐบาลยังให้การส่งเสริมอุตสาหกรรมในเขตกรุงเทพมหานคร และบริเวณใกล้เคียงอยู่ ทำให้ผลตอบแทนในบริเวณนี้มีอัตราสูง เมื่อเปรียบเทียบกับการลงทุนในส่วนภูมิภาค นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดปัญหาความแตกต่างในด้านความเจริญของเมือง การกระจายรายได้ ปัญหาการอพยพของประชากรจากชนบท ปัญหาที่อยู่อาศัย การจราจร และสภาพแวดล้อม เป็นพิษ เป็นต้น ดังนั้นในแผนพัฒนา ฉบับที่ 4 รัฐจึงกำหนดมาตรการต่าง ๆ เพื่อกระจายอุตสาหกรรมออกจากเขตเมืองหลวง โดยไม่ให้สิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ในเมืองหลวงเพิ่มขึ้นอีก แต่จะพิจารณาให้สิทธิประโยชน์กับผู้อยู่ลงทุนในส่วนภูมิภาคเพิ่มมากขึ้น จากที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน มีการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมรอบ ๆ บริเวณกรุงเทพมหานครและ

ในภาคต่าง ๆ ทุกภาค ตลอดจนจัดหาและสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกต่อการพัฒนา
อุตสาหกรรมในส่วนภูมิภาคอย่างเพียงพอ ทางช่วยเหลือกักตุนการผลิตในด้านพลังงาน
และไฟฟ้า มีการช่วยเหลือด้านการเงินโดยขยายบริการให้กู้เงินของบริษัทเงินทุนและ
ของสำนักงานธนกิจอุตสาหกรรมขนาดย่อมออกไปสู่ส่วนภูมิภาค จัดตั้งกองทุนสำหรับ
การให้สินเชื่อแก่ผู้ลงทุนด้านอุตสาหกรรมในส่วนภูมิภาค

แผนพัฒนาเศรษฐกิจ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525 - พ.ศ. 2529) รัฐส่งเสริม
และปรับปรุงโครงสร้างอุตสาหกรรมให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยเฉพาะอุตสาหกรรม
เพื่อการส่งออก ซึ่งจะสามารถแข่งขันกับตลาดภายในประเทศและต่างประเทศได้ โดย
เน้นด้านการปรับปรุงคุณภาพและลดต้นทุนการผลิต นอกจากนี้รัฐยังคงดำเนินนโยบาย
การกระจายอุตสาหกรรมไปสู่ภูมิภาคต่อไป เพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาเมืองหลักใน
ภาคต่าง ๆ อันจะมีผลให้เศรษฐกิจในภาคต่าง ๆ คีชี้น และลดปัญหาการอพยพเข้าสู่
เมืองหลวง ส่งเสริมอุตสาหกรรมขนาดย่อม อุตสาหกรรมที่มีการจ้างงานสูง และสนับสนุน
ให้อุตสาหกรรมต่าง ๆ มีการรับช่วงการผลิตกันระหว่างอุตสาหกรรมขนาดย่อม
ขนาดกลาง และขนาดใหญ่

จากการวางแผนพัฒนาอุตสาหกรรม ฉบับที่ 1 - ฉบับที่ 5 จะเห็นได้ว่า
ได้มีการพยายามปรับปรุงโครงสร้างอุตสาหกรรมให้มีความมั่นคงมากขึ้น เพื่อพัฒนา
เศรษฐกิจของประเทศให้เจริญ โดยพยายามส่งเสริมอุตสาหกรรมพื้นฐาน อุตสาหกรรม
ที่ผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้าและการส่งออก สนับสนุนให้อุตสาหกรรมมีความเชื่อมโยง
และต่อเนื่องกัน ทั้งในภาคอุตสาหกรรมเอง ภาคเกษตร ภาคการผลิตและบริการอื่น ๆ
ตลอดจนอุตสาหกรรมที่มีการจ้างงานมาก โดยรัฐได้ให้ความคุ้มครองสนับสนุนและ
ส่งเสริมในด้านต่าง ๆ ทั้งในด้านภาษีแหล่งเงินทุน การจัดบริการสาธารณะ การจัด
ตั้งนิคมอุตสาหกรรม สนับสนุนการวิจัยที่เป็นประโยชน์ในทางพัฒนาอุตสาหกรรม นอกจาก
นั้น ยังได้พยายามแก้ไขปัญาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ทั้งในภาคอุตสาหกรรมเอง
และผลกระทบของอุตสาหกรรมที่มีผลต่อการพัฒนาอื่น ๆ เช่น ผลจากการกระจุกตัว
ของอุตสาหกรรมในเมืองหลวง ซึ่งนำมาสู่ปัญหาเมืองต่าง ๆ เช่น ปัญหาที่อยู่อาศัย
การจราจรติดขัด สภาพแวดล้อมเป็นพิษ ฯลฯ ทั้งนี้เพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมให้
มีความมั่นคงและมีประสิทธิภาพสูงขึ้น ซึ่งจะนำมาซึ่งความเจริญทางเศรษฐกิจและสังคม

ของประเทศ

4.3 นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมในภาคตะวันตก¹ สภาพเศรษฐกิจโดยทั่วไปของบริเวณลุ่มน้ำแม่กลอง ซึ่งเป็นพื้นที่ส่วนใหญ่ของภาคตะวันตก ยิ่งล้ำหลังกว่าภาคอื่น เนื่องจากมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจทั้งด้าน การ เกษตรและอุตสาหกรรม มีผลให้ประชากรอพยพออกนอกภาค จึงมีการวางนโยบายเพิ่มผลผลิตด้านการ เกษตรให้สูงขึ้น โดยการให้ความรู้ด้านการ เกษตรกรรมและอบรมเทคนิคต่าง ๆ สนับสนุนโครงการแม่กลอง เพื่อพัฒนาการค้าชลประทาน ตลอดจนหาตลาดสำหรับผลผลิตด้านการ เกษตร โดยการ พัฒนาและส่งเสริมอุตสาหกรรมที่แปรรูปวัตถุดิบจากภาค เกษตร และอุตสาหกรรมที่มีการจ้างงานสูง ให้เกิดขึ้นในภาคเพื่อให้เศรษฐกิจในบริเวณลุ่มน้ำแม่กลองมีการขยายตัวเพิ่มสูงขึ้นในอนาคต นอกจากนั้นยังมีนโยบายจัดตั้งอำเภอเมืองราชบุรีขึ้นเป็นเมืองหลัก เพื่อให้เป็นศูนย์กลางการพัฒนาคานเศรษฐกิจ สังคม และการบริการภายในภาค ซึ่งจะลดอิทธิพลของกรุงเทพมหานครที่มีต่อบริเวณลุ่มน้ำแม่กลองให้น้อยลง รายได้จะสูงขึ้นและตกอยู่ในภาค ทำให้การอพยพออกของประชากรลดลง

นโยบายการพัฒนาภาคจะมีความสอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรม โดยส่วนรวมที่กล่าวมาข้างต้น ดังนั้นในการพัฒนาอุตสาหกรรมบริเวณลุ่มน้ำแม่กลอง จึงต้องคำนึงถึงประเภทอุตสาหกรรม ที่จะมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับการพัฒนาคานการ เกษตร ทั้งในคานผลผลิตและแรงงานส่วนเกินที่มีอยู่ภายในภาค นอกจากนั้นยังต้องคำนึงถึงผลกระทบและปัญหาที่จะเกิดขึ้นจากการพัฒนาอุตสาหกรรม เช่น ปัญหาน้ำเสียที่เกิดขึ้นในแม่น้ำแม่กลอง ทั้งนี้เพื่อให้การพัฒนาอุตสาหกรรมได้รับประโยชน์ทางเศรษฐกิจอย่างเต็มที่ และในขณะเดียวกันก็ไม่เป็นการขัดขวางในการพัฒนาความเจริญในคานอื่น ๆ ด้วย

¹สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, กองวางแผนภาค, แนวทางการพัฒนาภาคและจังหวัดภาคกลาง ภาคตะวันตกและภาคตะวันออก ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2520 - พ.ศ. 2524 (กรุงเทพมหานคร: กองวางแผนภาค, 2520) หน้า 69 - 76.

สรุป บริเวณลุ่มน้ำแม่กลอง เป็นบริเวณที่ตั้งอยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพมหานคร และมีพื้นที่บางส่วนจัดอยู่ในเขตอิทธิพลชั้นนอกของกรุงเทพมหานคร ลักษณะภูมิประเทศ บริเวณตอนกลางและคานตะวันตกเป็นที่ราบลุ่มน้ำ ที่มีความอุดมสมบูรณ์เหมาะกับการทำนาและปลูกพืชไร่ ส่วนบริเวณคานตะวันตกจะเป็นที่สูงและภูเขา โครงข่ายของเส้นทางคมนาคมส่วนใหญ่จะรวมตัวกันอยู่บริเวณคานตะวันตกโดยต่อเนื่องมาจากกรุงเทพมหานคร ถนนจะเป็นเส้นทางหลักที่สำคัญที่สุดในการคมนาคมติดต่อทั้งภายในภาคและนอกภาค โดยมีทางหลวงแผ่นดินสายเพชรเกษมและสายธนบุรี - ปากท่อ เป็นเส้นทางสำคัญ นอกจากนี้ยังมีเส้นทางถนนเชื่อมระหว่างอำเภอต่าง ๆ ภายในบริเวณลุ่มน้ำแม่กลองอีกหลายสาย ทำให้การคมนาคมติดต่อทางถนนสะดวกกว่าการติดต่อทางรถไฟและทางน้ำ จากลักษณะกายภาพดังกล่าวมีผลให้ประชากรตั้งถิ่นฐานอยู่หนาแน่นในบริเวณตอนกลางและคานตะวันตก การใช้ที่ดินคานการเกษตรเป็นไปอย่างกว้างขวาง มีการขยายตัวทางคานอุตสาหกรรมมากขึ้น เนื่องจากเส้นทางคมนาคมสะดวกและอยู่ใกล้กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นแหล่งวัตถุดิบและตลาดที่สำคัญ มีชุมชนเมืองหรือเขตเทศบาลกระจายตัวอยู่ตามแนวเส้นทางคมนาคมสายสำคัญดังกล่าว จำนวน 13 แห่ง โดยเฉพาะชุมชนเมืองสมุทรสาคร นครปฐม และราชบุรี ซึ่งเป็นชุมชนเมืองขนาดใหญ่ มีความเจริญสูงกว่าชุมชนอื่นซึ่งเป็นผลจากการพัฒนาตนเองส่วนหนึ่ง และการได้รับอิทธิพลของความเจริญจากเมืองภายนอกคือกรุงเทพมหานครอีกส่วนหนึ่ง

ในคานเศรษฐกิจบริเวณลุ่มน้ำแม่กลองประกอบไปด้วยการผลิตจากสาขาเกษตรกรรม อุตสาหกรรมการค้าและบริการ และสาขาอื่น ๆ โดยมีสาขาเกษตรกรรมเป็นพื้นฐานสำคัญ การค้าและอุตสาหกรรมเป็นสาขาเศรษฐกิจที่มีความสำคัญรองลงมา ความเจริญทางเศรษฐกิจของบริเวณลุ่มน้ำแม่กลอง กล่าวได้ว่ายังมีการขยายตัวในระดับต่ำกว่าภาคอื่น ทั้งนี้เนื่องจากการผลิตในแต่ละสาขาไม่มีประสิทธิภาพดีพอ มีปัญหาในแต่ละสาขา นอกจากนั้นยังขาดความเชื่อมโยงกันระหว่างสาขาเศรษฐกิจดังกล่าว จึงทำให้พื้นฐานทางเศรษฐกิจของบริเวณลุ่มน้ำแม่กลองมีการขยายตัวช้า การจ้างงานในภาคมีน้อย มีผลให้ประชากรอพยพออกนอกภาค เพื่อหางานทำโดยส่วนมากจะอพยพเข้าสู่กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นแหล่งงานขนาดใหญ่ ทั้งอยู่ไม่ไกลจากบริเวณลุ่มน้ำแม่กลองมากนัก ทั้งยังมีเส้นทางคมนาคมสะดวกเป็นผลให้เกิดปัญหาเมืองขึ้นในกรุงเทพมหานคร

เพื่อให้บริเวณลุ่มน้ำแม่กลองมีการขยายตัวทางบ้านเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น ประชากรอพยพออกนอกภาคน้อยลง ประกอบกับนโยบายกระจายแหล่งอุตสาหกรรมออกไปสู่ส่วนภูมิภาค เพื่อกระจายรายได้สู่ภาคชนบทและลดปัญหาเมืองในกรุงเทพมหานคร จึงมีการวางนโยบายพัฒนาภาคตะวันตก ซึ่งพื้นที่ส่วนใหญ่ได้แก่บริเวณลุ่มน้ำแม่กลอง โดยการพัฒนาเมืองหลักขึ้นภายในภาคเพื่อเป็นศูนย์กลางกระจายความเจริญทางบ้านเศรษฐกิจและสังคม ลคอิทธิพลของกรุงเทพมหานคร จูงใจให้มีการลงทุนทางบ้านอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะอุตสาหกรรมที่ใช้วัตถุดิบภายในท้องถิ่น อุตสาหกรรมที่มีการจ้างงานสูง ทั้งนี้เพื่อการเชื่อมโยงกันของสาขาการผลิต อันจะมีผลให้เศรษฐกิจบริเวณลุ่มน้ำแม่กลองมีการขยายตัวเพิ่มสูงขึ้น